

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOXI

(BUDDHIST MONTHLY)

(सिंचाइ गर्न पानीको निमित्त कोलिय र शावयहरुका बीच हुन सागेको लडाइंसा भगवान् बुद्धारा
तो दुबैलाई पानीको भन्दा रागतको महत्त्व बढो छ भनी सम्भाउनुभएको दृश्य ।)

एक प्रतिको ३।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

आजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

बुद्धसम्बत् २५३४

सकीमलापुन्ही

विक्रमसम्बत् २०४७

कार्तिक

नेपालसम्बत् ११११

कछलाख्व

1990 A. D.

November

वर्ष १८

अंक ७

Vol. 18

No. 7

“आनन्दभूमि” को नियम

- १) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटीविहार गुठीद्वारा प्रकाशित हुने पहिलो बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनसम्ममा निस्कनेछ । यसको आजीवन ग्राहकशुल्क रु. ३००।- र वार्षिक ग्राहकशुल्क रु. ३०।- छ । जुनसुकै महिनामा पनि ग्राहक बच्च सकिन्छ । एक प्रतिको रु. ३।- मात्र ।
- २) यो आनन्दकुटीविहार गुठीको मुख्यपत्र हो । यसमा बुद्धधर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- ३) लेखकद्वारा प्रकट भएका कुनैपनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखकमै हुनेछ, सम्पादकमण्डल हुनेछैन ।
- ४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा, अंग्रेजी र नेपालका ग्रन्थ गुहड आदि भाषामध्ये कुनैपनि भाषामा लेखिए पठाउन सकिन्छ र पठाइएको लेख फिर्तापिठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएको ले प्रतिलिपि आफूसँग राखिए पठाउनु वाञ्छनीय छ । अंग्रेजी बाहेक ग्रन्थकुनै पनि भाषाको लिपि देवनागरी हुनुपर्दछ ।
- ५) लेख पठाउँदा पूरा साइजको कागजमा एकपट्टिमात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ । कार्बानिहाली उतारिएको प्रतिलिपि लेखलाई स्थान नदिन सकिनेछ ।
- ६) ग्राहकशुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा आनन्दभूमिकार्यालयमा पठाउनुपर्छ । पत्रव्यवहार गर्दा आपनो ग्राहकसंघ्या तथा नाम ठेगाना राग्ररी लेखिएको हुनु जरूरी छ । ठेगाना हेरफेर भएमा व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुपर्छ र पत्रिका समयमा नपुगे लिखित सूचना दिने गर्नुपर्दछ ।
- ७) कुनैपनि लेख प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहनेछ ।

आनन्दकुटी विहारगुठीद्वारा प्रकाशित बुद्धजीवनी, बुद्धकालीन ग्रन्थहरू, बुद्धधर्म सम्बन्धी अन्य पुस्तक वा बौद्ध मासिक आनन्दभूमिको ग्राहक बन्न चाहेमा, साथै बौद्धशृण्डाको आवश्यक भएमा हामीकहाँ सम्पर्क राख्नुहोला ।

संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्र, लुती, ढल्को, क्षेत्रपाटी

विषयसूची

१. बुद्धवचन	- १	८. श्रीष्टांग उपोसथ शील	- ११
२. सम्पादकीय	- २	९. म टाढा जाँदांछु	- १६
३. छातीमा हात राखेर सोचुन् चेतना भवा	- ३	१०. संगायनाबोधक धर्मदेशन ।	- १७
४. युद्धमा बुद्ध	- ७	११. न्हाषांगु संकरणपा ज्ञानमाला सफु	- २१
५. आचार्य दीपकर श्रीज्ञान	- ८	१२. नेपाल धर्मनिरपेक्ष देश जुइमाल	- २२
६. नेपालको बुद्धधर्ममा सुधार	- १२	१३. परियति इनेया खं	- २३
७. बुद्ध प्रतिभाशाली महामानव हृषे	- १४	१४. जि बिसिमवना	- २४
		१५. बौद्धगतिबिधि	- २५

आनन्द भूमि

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष

३०८९

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२८५५

व्यवस्थापन-सहयोगी
श्रामणेर कोण्डञ्ज
श्रामणेर अस्सजि

कार्यालय
'आनन्दभूमि'
आनन्दकुटी विहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७९४२०

३०८९

नगर-कार्यालय
'संघाराम'
भिक्षु-तालीम-केन्द्र
क्षेत्रपाटी, ढल्को,
काठमाडौं।
फोन नं. २-१५०२०

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

शीलवान् र अप्रमादी भएर चित्तलाई ब्लेशबाट मुक्त गराएर बस्ने व्यक्तिको
मार्ग मारले पत्ता लगाउन सक्दैन ।

सम्पादकीय

अमृतको इच्छा

इच्छाले मानिसलाई ठूलो पनि बनाउँछ, सानो पनि बनाउँछ । असल तर महत्वाकांक्षा रहित संभाव्य इच्छाले रचनात्मक एवं सृजनात्मक काम भई इच्छा साकार हुन्छ भने राम्रै भएतापनि महत्वाकांक्षाले पूर्ण रहेको इच्छा संभाव्यता रहेतापनि कठिन र सफलताभन्दा टाढा रहेको हुन्छ । कुनै इच्छा यस्तो हुन्छ कि तह तह पार गरी खुड्किला चढौंदै आवश्यक लक्ष्यतिर उन्मुख भएको हुन्छ । त्यसले सरलतालाई पार गरिसकेको हुन्छ र दुखह भएपनि लक्ष्यपूर्तिलाई अभिलक्षित गरेको हुन्छ । यस्तो इच्छालाई महत्वाकांक्षा मान्नुहुँदैन, यो त समयानुसारको उन्नति प्रगतिको कामना हो ।

भिक्षु अमृतानन्दले आपनो जीवनको शुरूको अवस्थादेखि बुद्धधर्मको लागि आफूलाई अपित यही जीवनको मध्यावस्थासम्ममा बौद्धजगत् सम्बन्धमा आवश्यक वातावरण सृजना गरी समुचित योगदान पुर्याई सबैको सामु परिचय दिइसक्नुभएको थियो । त्यो ऋम अगाडि बढौंदै प्रचार प्रसारको माध्यमलाई मजबूत पारेर श्रिपिटकका सार संक्षेप सहित वाङ्मय नेपाललाई उपलब्ध गराई अन्तरालिए जगत्सम्ममा आपनो ख्याति प्राप्त गर्नुभएका भिक्षु अमृतानन्दले बौद्ध एकतामा जोड दिएर नेपालको शान्तिमा डिगो ल्याउन विभिन्न यानमा विभाजित भई टुकिएका बौद्धहरूको संगठनात्मक एकता बतिलो पार्ने भित्री इच्छाले एउटा सशक्त नीतिको तर्जुमा गरी एकै ठाउँमा राखी दानप्रदान गर्ने ठूलो इच्छा सहित कार्यक्रम समेतको व्यवस्था गर्दागर्दै आपनो अमृतमय विचार सहितको इच्छा टुंगो नलाग्दै दिन गत हुनुभयो । सो इच्छालाई पूरा गर्ने वहाँको जीवनकालमै गठित समितिले वहाँको इच्छा पूरा गरिदिएको छ ।

भिक्षु अमृतानन्द प्रवृजित भई उपसम्पदा ग्रहण गर्नुभएको ५५ औं वर्षको उपलक्ष्यमा थेरवादका भिक्षु, थामणेर र अनगारिका, महायानका लामा भिक्षु एवं अनी तथा वज्र्यानका वज्राचार्यहरूको प्रत्येक वर्गबाट ५५-५५ जना गरी पाँचै समूहलाई प्रति व्यक्ति पचपन्न रूपैया र बस्तुहरूको दानप्रदान कार्य हालै सम्पन्न भएको छ । यसरी नै भगवान् बुद्धका महाशिष्यहरूद्वारा गरिएको संगायनाको क्षमता प्रस्तुत गरी बुद्ध र बुद्धधर्म एवं विनयलाई सर्वसाधारण बीच सरलतासँग अवबोध गराउने हेतुले संगायन धर्मदेशना गराउने भिक्षु अमृतानन्दको इच्छा पनि आनन्दकुटी विहारमा हालै सम्पन्न भएको छ ।

आफै अगाडि बसेर इच्छा । माफिक संचालन गर्ने भनिएका कार्यक्रमहरू वहाँको तसवीर अगाडि सम्पन्न भयो । जे होस् वहाँको इच्छा पूरा भयो तर कार्यक्रम कार्यक्रमको लागि मात्र नभएर त्यसबाट सकारात्मक रूपमा नेपालराष्ट्रमा प्रतिफल प्राप्त हुने कुरा भने बाकी नै छ । यसको लाभि वहाँको इच्छा पूरा गर्ने कार्यमा लागेका सबै बौद्धहरूले सश्रद्धा निरन्तर रूपमा हृदयैदेखि बास्तविक अमृत-इच्छा पूरा गर्न तत्पर रहिरहनुपरेको छ । व्यक्तिगत स्वार्थभन्दा सामूहिक स्वार्थलाई नै अगाडि राखेर अमृतको इच्छा अमृतमय बनाउने बास्तविक जिस्मेदारी बाकी नै छ । □

छातीमा हात राखेर सोचुन् चेतना भया

विश्व शाक्य, पोखरा

आजभन्दा १५१६ वर्षश्वगाडि भानुजयन्तीको कार्यक्रममा म एक पटक तनहुँको चुंदी रस्थामा गएको थिएँ। त्यसताका पार्टीगत राजनैतिक कुरा गर्नु मोफसलको फल जस्तो मानिन्थ्यो। एक दिनको बसाईमा पनि त्यहाँका तल्लो वर्गका मानिसहरूले गर्ने गरेको राजनीतिक कुराहरू सुन्दा त्यतिखेर विशेषगरी मलाई लागेको थियो त्यहाँका जनतामा निकै राजनैतिक चेतना रहेछ भनेकुरा। त्यही चेतना आज म देशभरी महसूस गरिरहेको छु जुन चेतनाले राजनैतिक क्षेत्रमा मात्र नभै आर्थिक र सामाजिक क्षेत्रमा पनि एउटा आयाम ल्याइदियो तर मैले जुन चेतनाको चर्चा गर्न गइरहेको छु त्यो चेतना राजनैतिक नभएर आध्यात्मिक हो जुन चेतनाले आज संवेदनशील सबैको अन्तर्मनलाई प्रभावित पारेको छ र घट्याइरहेको छ धर्म सापेक्षता कि धर्म निरपेक्षता?

एकजना नेपाली नागरिकको हैसियतले त्यसमाथि पनि भरखरै मेरा शहीद दाजुभाइ दिदीहरूले आफ्नो अमूल्य जीवन बलिदान गरेर ल्याएको प्रजातन्त्र र त्यसको स्वतन्त्र नागरिकको हैसियतले जब धर्म, राष्ट्र र राष्ट्रियताको कुरा उठ्छ चासो राख्नु स्वभाविक हो र यो प्रत्येक स्वतन्त्र नागरिकको अधिकार र कर्तव्य पनि हो तर अपशोच जब जब धर्मका कुराहरू चल्छन्, जब जब राष्ट्र र राष्ट्रियताका कुराहरू उठ्छन् हात्तीका गुद्दाराट पसेर कलेजो चियोर्न पल्केका स्यालहरू धाम लागेर

गुद्दार बन्द हुँदा महादेवलाई धम्क्याएर पानी पानै प्रयासमा लाग्छन् त्यो क्षेत्र अति दुःखदायी हुन्छ। कमसेकम मैले भोगेको आजको धार्मिक परिवेश करीब करीब यस्तै छ।

म धार्मिक नागरिक नहुन सक्छु तर धर्ममा आस्था र विश्वास राख्ने नागरिक अवश्य हुन सक्छु। यहाँ ६० प्रतिशतको दावा गरेर पनि सम्प्रदाय टिकाउन घर घरै गुहादें हिँड्ने गरिएको छ र धर्मले देखाएको उदारता र सत्य बचनलाई चटक्के भुलेर मौलिकता रहित बडे बडे शास्त्रोक्तिहरू छाँटेर परित्यक्त व्यवस्थाको खरानीबाट धर्म व्युक्ताउने भन्ने प्रयासमा छ। मेरो स्पष्ट मत छ खरानी खरानी हो, खरानीबाट चेतना व्युक्ताउन सकिन्न। यदि कसैले व्युक्ताएको दावी गर्छ भने त्यो सरासर धोखा हो। यसैगरी मेरो यो पनि स्पष्ट मत छ, जसरी सत्यनारायण गोयन्काजी भन्नुहुन्छ-

धर्म न हिन्दू बौद्ध है
धर्म न मुस्लिम जैन
धर्म चित्तकी शुद्धता
धर्म सुख, शान्ति चैन।

साम्प्रदायिकतालाई म धर्मको रूपमा स्वीकार्न सकिन्न। धर्मलाई म साम्प्रदायिकरूपले हैर्न पनि चाहन्न। कसैले पनि धर्मलाई साम्प्रदायिक रूपले ग्रहण गर्छ भने त्यो त्यसको धार्मिक नादानी हो। साम्प्रदायिकता आहंका-

रको प्रतीक हो, जबसम्म अहंकार रहन्छ तबसम्म धर्म कोसौं टाढा रहन्छ कारण थुप्रे धर्मले स्वीकारेका छन् कि अहंकार पापको कारण हो । या भनौं अहंकार नाशका कारण हुन् जबकि 'धर्म' आस्थाको त्यो पवित्रतम विन्दु हो जसबाट कृष्णको 'निस्कामकर्म' ईसाको 'पवित्र प्रेम' र गौतम बुद्धको "मन्त्री, करुणा" को शुभआत भएको हुन्छ । रूप देख्ने आँखा आपनो आपनो हुन्छ । रंग मन पराउने मन आपनो आपनो हुन्छ तर समस्त जगत्का प्राणीप्रतिको आत्मीय भाव जब सबैमा एउटै हुन्छ त्यही नै धर्म हुन्छ । त्यसैले गीतामा श्री कृष्णले भन्नुभएको छ-

अहमात्मा गुडाकेज सर्व भूताशयस्थितः ।

अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एवच ॥

अर्थात्— म सबै प्राणीहरूको हृदय स्थित सबैको आत्मा हूँ एवं सबै प्राणीहरूको आदि, मध्य र अन्त पनि म नै हूँ ।

यरते ईसावास्योपनिषद्भा भनिएको छ—

यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्ये वानुपश्यति ।

सर्व भूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ॥

अर्थात्— जुन भानिसैले सम्पूर्ण प्राणीहरूलाई परमेश्वरमा देखछ र सम्पूर्ण प्राणीहरूमा परमात्मा परमेश्वरलाई नै देखछ त्यसैले कसैलाई पनि धूणा र द्वेषभाव राखदैन ।

यसबाट यो बुझन सकिन्छ र बुझनुपर्छ कि धर्मको मूल लक्ष्य प्राणीमात्रमा समभाव राख्नु र समदृष्टिले हेर्नु । यही कुरा, जनाउन श्री कृष्णले पनि सबै प्राणीहरूको आत्मा र आदि, मध्य र अन्त म हूँ भनेर भन्नुभएको छ । के यसबाट यो स्पष्ट हुन आउँदैन कि हात्रा वैदिक आर्यहरूले श्रृङ्खिकालदेखि नै धर्मलाई समताको दृष्टिले लिंदै आइरहेका रहेछन् ? या भनौं निरपेक्ष हिसाबले लिंदै आइरहेका रहेछन् । आज आएर तिनै

सनातनीहरूले आपनो वैदिक सनातन मान्यतालाई चटकै भुलेर धर्म सापेक्षताको लागि घाँटी फुलाएर धर्मलाई किन निरंकुशतातर्फ ढकेलन लागिरहेका छन् बुझन सकिरहेको छैन । जब सम्पूर्ण श्रृङ्खिको खटन पटन नै ईश्वरबाट हुन्छ भन्ने विश्वास राखेहरू आफूले टेकेको धरतीमात्र चोखो आरूले टेकेको धरती नरक हो भन्ने सोचाई राखदैन र त्यही सोचाईलाई सापेक्ष मान्छन् भने योभन्दा ठूलो दुर्भाग्य अरू के मान्न सकिन्छ । आफूलाई सनातनी मान्ने हरूको योभन्दा ठूलो सनातनी पाखण्डी अरू के हुन सक्छ ? त्यसैले सन्त कवि कवीर भन्नुहुन्दै—

जाकि गुरु अन्धला

चेला खरा निरन्ध

अन्धला अन्धको ठेल्यो

दोनो कूप पडन्त ।

वास्तवमा कबीरले ठीक भनेका रहेछन् । आर्थिक र राजनीतिक रूपले मात्र तहस नहस गराएर नपुगेका भावनात्मक रूपले पनि विक्षिप्त र तहस नहस भएका यस्ता धर्मान्धहरूले आफूमात्र खाल्टोमा जाकिएर नपुगो सारा निष्कपट धर्मप्रियहरूलाई पनि खाल्टोमा जाक्ने बुस्प्रयासमा लागिरहेका छन् । के यिनै कारणहरूले यस्तो शंका हुने ठाउँ रहन आउँदैन कि धर्मको श्रेष्ठता, व्यापकता, मूल प्रवाह र बहुसंघरकता जस्ता जुन कुराहरू उठिरहेका छन् ती खिच्छनदादौं र साम्प्रदायिकताको श्रेष्ठतम नमूना हो ? यदि यो होइन भने तीस बर्षसम्मको निरंकुश शासनमा विश्वका एकमात्र सर्वोत्कृष्ट धार्मिक राज्यका धर्मरक्षकहरूले राक्षसी प्रवृत्तिका निरंकुश ताना-शाहीहरूलाई उत्साहित तुल्याएर धर्मप्रति पवित्र आस्था राख्ने सर्वसाधारण जनतालाई रौरच नरक (गरीबीको रेखामुनि) पुन्याउन सधाउने काम बाहेक के गर्न सक्छो ।

र अहिले फेरि त्यही धर्मको सापेक्षतामा हामीले के आशा र विश्वास राखन सक्छौं जब कि त्यसको भेरुदण्ड नै भर्मी-भूत भैसकेको छ ?

कुनै पनि तर्क वा चिन्तन तबमात्र महान् सावित हुँच जब व्यावहारिक रूपमा त्यो तर्कले र चिन्तनले सफलता प्राप्त गरेको हुँच । कोरा कल्पमा र आदर्श व्याख्यानलाई महानतम भन्न मिल्दैन र हुँदैन पनि । वास्तविक धार्मिक धरातललाई छोडेर पुस्तकका ठेलालाई सिरानमुनि राखेर सुत्दैमा धर्मको व्यापकता महसूस गरिनु कोरा मूर्छता बाहेक केही हो भन्न मिल्दैन । यस्तै सन्दर्भलाई लिएर कवि तन्मय 'वुखारिया'ले एक ठाउँमा उल्लेख गर्नुभएको छ -

नीर बादलों में नहीं, सावनमें है, भादो में है
रोशनी सितारों में नहीं नेत्र के दर्पणों में है
धर्म के नाम पे हंगामा मचाने वालों !
धर्म मन्दिर में नहीं, विश्वके जन जनमें है ।

वास्तवमा सही रूपमा सही अर्थमा भन्ने हो भने धर्मको वास्तविक हुनुपर्ने स्वरूप पनि यही हो । सबैभित्र आफू समाहित हुन सक्नु र आफूभित्र सबैलाई समाहित गराउन सक्नु यही नै धर्मको महानृता हो तर विड्म्बना ! न त आजको वैज्ञानिक युगको चिन्तन भावधारालाई कथित श्रेष्ठतम धर्मको भावधाराले समेट्न सकेको छ न त वैदिक शाश्वत सत्य वचनहरूको पालन नै सबै धर्मको मूल कहलाइने धर्मले गर्न सकेको छ । मात्र सनातन र संस्कारका नाममा गरिने आहंकारका हुँकारहरू अनुभूति गर्न सकिन्छ । यसका उदाहरणहरू थुप्रै हुन सक्छन् तर तत्काल मलाई बिझ्ने गरेको केही कटुसत्य प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

वैदिक आर्यधर्मले देवीलाई आमाकं रूपमा मान्ने

गरेको पाइन्छ र करुणामयी, मायामयी र प्रजापालिका जस्ता थुप्रै विशेषणहरू दिइएको पाइन्छ तर तिनै आमा, प्रजापालिका, शक्तिदाता, करुणामयी आमालाई नै तिनैको आपनै सन्तानको भोग लगाइनु मानवीय दृष्टिले पनि कति उपर्युक्त अनुपर्युक्त कुरा हुन् विचार्न सकिन्छ । हामी आपनो सन्तानको साधारणभन्दा साधारण दुःख कष्ट सहन सक्तैनौ भने आपनै आगाडि आपनै छोराछोरीको काटमार हुनु के हामीले कल्पनासम्म गर्न सक्छौं ? सोच्चामात्र पनि कति भयावह लाग्छ, तर उदेक लाग्छ सनातनको नाममा यस्तो नीचतम कार्यलाई विद्वान्‌हरूले कसरी पचाइरहेछ मेरो सोचाइभन्दा बाहिरको कुरा हुन गइरहेको छ ।

यस्तै अर्को एउटा उदाहरण छ — पशुपतिनाथ-लाई सम्पूर्ण पशुका (श्रृङ्खिका) पति अथवा नाथ मानिन्छ । तिनै नाथको दर्शनमा हिन्दू बाहेक विधर्मी प्रवेश निषेध छ । त्यो इत्यावधि छ र अज्ञ रहला पनि । त्यो परम्परा रहनु र नरहनुसंग मेरो केही विवाद छैन । जहाँसम्म स्वयं सनातन वैदिक धर्मले दिएको प्राणी मात्रमा राख्नुपर्ने समताभाव हो त्यस अनुसार तालमेल खाने संस्कार यो भएन । एक त पशुपति सारा श्रृङ्खिका पति (नाथ), दोश्रो सारा प्राणीहरूको आत्मा म हुँ भन्ने भगवान् कृष्णको दावी, तेश्रो सम्पूर्ण जगत्लाई साक्षी-भावले देखन सक्नुपर्ने प्रवृत्ति सम्बन्धी उपनिषद्को उपदेश जब पशुपतिको ढोकाभित्र पस्नमात्र हिन्दू र अहिन्दूको भेदभाव हुँच भने कहाँनिर हामीले कथित महान् धर्ममा आजको मानवीय मूल्य र मान्यता पाउन सक्छौं । हामीले कहाँ देखन सक्छौं सिरानमुनि राखेर सुतेमात्र पनि पाप कटिन जाने धर्मको श्रेष्ठता ? संस्कृतिको नाममा हुते गरेका पाल्पण्डी कार्यकलापहरूलाई हामीले कतिसम्म

द्वृट दिन मिलने हो त्यसतर्फ पनि सचेतवर्गले बुद्धि पुन्याउनुपर्ने तड़कारो रूपमा देखापर्दछ ।

पशुपतिमा विधर्मीहरूलाई प्रवेश मिल्दैन, सबैलाई थाहा छ, विशेष गरी इस्लामी र इसाईहरूलाई । तर के विश्वको एकमात्र हिन्दूराज्य मानिएको देशको कुनै पनि हिन्दूहरूले पशुपतिमा प्रवेश निषेध गराएजै ती इसाई र इस्लाम राष्ट्रबाट आउने अनुदान निषेध गर्न सकेका छौं? तिरस्कार गर्न सकेका छौं? यो कस्तो महान्‌ता धार्मिक प्रतिबद्धताको । यो कस्तो दर्शन आध्यात्मिक प्रब्लेम्सको ?

पाठकहरूलाई ज्ञार्को लाग्न सकछ, यस्तै उदाहरण गोवधको पनि छ । हिसाकर्म धर्मविरोधी हो र अक्षम्य पाप कर्म हो । यो सबैलाई थाहा छ तर आश्चर्य ! धर्म-निरपेक्ष भयो भने माई मारिन्छ, हिन्दूधर्मको जात जान्छ भन्ने जस्ता कुरा अलापेको सुन्नमा पाइन्छ । के हात्रो समाजमा गौ माता जत्तिकै उपयोगी गोवधनमाता (भैसी) छैन र ? उपयोगिताको दृष्टिले घर गाउँमा गाईले भन्दा बढी दूध भैसीले दिन्न र ? तर खै तिनै माताको ममःचा चपाउँदै नचपाई निल्दा पनि हिन्दूधर्मत जिउँका तिउँ नै रहने रहेछ नि । धर्मको जात कहाँ गएको छ ? बरू ममःचा नखानेको जात गएको छ ।

सुंगुरलाई खान त परे जावस छैदा पनि नुहाउनु-पर्छ तर आजका सामन्तीहरूले परमात्मालाई भन्दा बढी सुंगुर, बंगुरलाई स्थानदिएर आपनो उदरमा राख्ने गरेका छन् । खै हिन्दूधर्म नाधिएको ? आपनो धार्मिक, सामाजिक र सांस्कृतिक परम्परा अनुसार स्थितिलाई जे जसरी सोचिएको भएतापनि कमसेकम “आपनो गोरुको बाहै टक्का” भन्ने धारणालाई अबलम्बन नगरी व्यापक सोचाई राख्ने प्रवृत्तिको विकास हामीले गर्न सिक्कुपन्यो ।

नसिकेकोलाई सिकाउनुपन्यो । आपनो ‘टुम्बा भरि-जावस् अरू जोगी मरिजावस्’ भन्ने भावना कमसेकम धार्मिक अंग्रेजहरूले लिन सुहाएन । यसै भएर यस्ता प्रवृत्तिलाई सजग गराउन गीतामा भगवान् कृष्णले भन्नु-भएको पनि छ ।

दम्भो दर्पोऽभिमानश्च क्रोधः पारूप्यमेव च ।
अज्ञानं चाभिजातस्य पर्यं संपदमासुरिम् ॥

पर्यात्— पाखण्ड, घमण्ड, अभिमानं क्रोध, अरुका-प्रति कठोर वचन बोल्ने प्रवृत्ति, अज्ञान आदि सबै आसुरी सम्पदा प्राप्त पुरुषहरूका लक्षण हुन् ।

यस्ता थुप्रै थुप्रै वचनहरू, शक्तिहरू धर्मशास्त्र काखीमुनि च्यापेर प्याज चपाउँदै धर्मचर्या गर्दै हिँड्ने, हरूको पथप्रदर्शक हुनुपर्ने हो भन्ने मैले सोचेको छु ।

यस्ता सन्दर्भहरूलाई लिएर अलिकतिमात्र पनि पछि फर्केर हेनै हो भने सम्झन सकिन्छ जनकान्ति अगाडिका दिनहरूलाई जुन हामीले भुलिभ्याएका छैनौं । त्यसताका धार्मिक सहिष्णुताका नाममा स्वदेशीय मौलिक संस्कृति म्हास्ने र बुद्ध जन्मेको भूमिमा बौद्ध शान्ति स्तूप भत्काउने जस्ता उद्दन्ताहरू धर्ममार्गमा अप्रसर भएकाहरूले आजसम्म अभिलो रूपमा ग्रहण गरिरहेका छन् र धार्मिक अतिवादीहरूका ती अहंकार र थिचो-मिचोभित्र कुणिठत आपना नैसर्गिक आध्यात्मिक चेतनाहरूको आहत आजसम्म भुलन सकिरहेका छैनन् ।

सबल जनकान्तिले विभीषिकाका ती सम्पूर्ण मूल्य मान्यता र अहंकारलाई खाक पारेपछि ती आहत-हरूमा अलिकति राहत पैदा हुन थालेको छ तर, त्यो खरानी सेलाउन नपाउँदै खरानीको तापबाट धर्म सापेक्षताको नारामा त्यो अवशेषलाई व्युङ्गाउने प्रयास हुन्

लागिरहेछ । अवश्य पनि धर्मप्रवृत्तिहरू बढनु नराओ तो कुरा होइन । आस्थाका प्रवृत्तिहरू बढनु नराओ कुरा होइनन् तर धर्मको नाममा परित्यक्त राजनीतिक संस्कारलाई संजीवनी दिइन खोज्नु अवश्य पनि समग्र नेपालीको विशुद्ध आध्यात्मिक भावनालाई अपमान गर्नु र कुण्ठित तुल्याउनु हो । यस्तो प्रयासलाई धार्मिक प्रयास ने भएपनि भूत वर्तमान भविष्य कसैले पनि स्वीकार्नेछैनन् ।

त्यसैले स्वतन्त्र भएर बाँचन पाउने हक हाओ नै सर्गिक अधिकार हो । समान भएर जीउन पाउने हक हाओ नै सर्गिक अधिकार हो । संप्रभुताको रक्षा आजको

माग हो । राजनीतिक स्वतन्त्रतासँगै धार्मिक स्वतन्त्रता आजको आवश्यकता हो । त्यसैले धार्मिक निरपेक्षता समस्त सद्गमीहरूको माग हो ।

हामी प्रथमतः देशको नागरिक भएर जन्मेका हुन्छौं तसर्थ हाओ प्रथम धर्म, राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति प्रेम गर्नु हुन्छ । राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति प्रेम गर्नु भन्नु तै विभिन्न जाति जातीयता, भाषाभाषी र कलां संस्कृतिसँग सद्भाव राख्नु भन्ने हुन्छ । यस भावनामा ग्रलिकति माव कतै संदेह राख्ने ठाउँ रहन आउँछ भने सबैले छातीमा हात राखेर सोचुन् चेतना भया ।

युद्धमा बुद्ध रुन्छ

-बी० एल० तण्डुकार

पुतली सडक

छरिएका छन् सडकभरि

दुंगा, ईंटाका धुलो र टुक्राहरू
होली खेलिए जैं
आलो रगतका टाटाहरू ।
भयावह दातावरणमा
वास बोकेर बाँचिरहेका छन् मान्छे
कुनै दोष बिना
कुनै अपराध बिना
हत्केलामा मृत्यु राखेर ।

युद्ध !

सहने सीमा नाघेपछि हुन्छ
अस्थिर मन, विकृत विमागबाट हुन्छ,
स्वतन्त्र र शान्ति चाहने
प्रत्येक मान्छेको अन्तरात्माबाट
बुद्ध रुन्छ
युद्धको विरोधमा
हिसाको धृणामा ।

आचार्य दीपंकर श्रीज्ञान

○ रत्नसुन्दर शाक्य

तिब्बतमा बुद्धधर्म प्रचार गर्ने मा विशेष योगदान दिने महापुरुषहरूमध्ये आचार्य शान्तरक्षित (इ. सं. ६५०-७५०) र आचार्य कमलशील (इ. सं. ७१३-७८६) पछि आचार्य दीपंकर श्रीज्ञानको नाम प्रमुख हुन आउँछ । संस्कृतका अमूल्य ग्रन्थहरूलाई तिब्बती भाषामा सुलभ (अनुवाद) गर्नुभएकोमा वहाँ उपर्युक्त दुवै जना आचार्य-हरूमध्ये अगाडि थिए । तिब्बतीहरू वहाँलाई “अतिशा” (धर्मस्वामी श्री अतिशय) को नामले पनि पुकार्दछन् ।

वहाँको जन्म सन् ६८२ मा, पूर्वी भारतको सहोर भन्ने स्थानमा भएको थियो । वहाँ राजा कल्याणश्री र रानी प्रभावतीको तर्फबाट दोश्रो पुत्र चन्द्रगर्भको रूपमा जन्मनुभएको थियो । वहाँको दाजु पद्मगर्भ र भाड श्रीगर्भ थिए ।

राजा कल्याणश्रीको विक्रमशीला विहारसित घनिष्ठ सम्बन्ध थियो, जुन विहार त्यसबेला एक विश्व-विख्यात बौद्ध शिक्षणालय थियो, जुन शिक्षणालय राजधानी भगलपुर (वर्तमान-भागलपुर) मा नै अवस्थित थियो ।

राजा कल्याणश्रीले राजकुमार चन्द्रगर्भलाई ३ वर्षको अवस्थामा नै पढनको, निमित्त पठाउनुभयो । ११ वर्षको उमेरमा त वहाँले लेखपढ गर्नुको साथै गणित र व्याकरणमा पनि असाधारण ज्ञान प्राप्त गरिसक्नुभएको थियो ।

यसरी प्रारम्भिक शिक्षा प्राप्त गरिसक्नुभएपर्छि राजकुमार चन्द्रगर्भले भिक्षु भई निश्चन्ततापूर्वक अध्ययन गर्ने संकल्प गर्नुभएको थियो ।

एक दिन अनायास वहाँ महापण्डितको साथै महावैयाकरण (व्याकरणमा उच्च ज्ञान भएका) भिक्षु जितारिकहाँ पुग्नु भयो । राजकुमारले आपनो इच्छा जाहेर गरी जसको प्रत्युत्तरको रूपमा भिक्षु जितारिले नालन्दामा वहाँ प्रवृजित हुने परामर्श दिए । वहाँको विचार थियो कि यदि राजकुमार विक्रमशीला मे प्रवृजित भइरहो त्तै “राजाको पुत्र हूँ” भन्ने अभिमान सदा आइरहन सक्छ । महापण्डित जितारिको सुझाव अनुसार राजकुमार चन्द्रगर्भ मातापिताको आज्ञा लिई नालन्दा जानुभयो । नालन्दा पुनासाथ नालन्दाका राजाले आश्चर्य प्रकट राखी सोधे— आपनै देशमा विक्रमशीला महाविहार छैदाउँले यहाँ किन पढन आएको ?

यसको प्रत्युत्तरमा कुमार चन्द्रगर्भले नालन्दा प्राचीनता र विशेषताको बयान गरे । हो पनि, त्यसलाई रहेको ४ प्रमुख बौद्धशिक्षणालयहरूमध्ये नालन्दाको न्यूनिकै अगाडि बढेको थियो । अन्य ३ थिए— १. विक्रमशीला २. ओदन्तपुरी (विहारशरीफ) ३. वज्रन्दी (बुद्धगया)

चीनिया यादी हुयन साङ्ग (७ औं शताब्दी) को समयमा नालन्दा महाविहारमा १५०० अध्ययनका १०,००० विद्यार्थी थिए । हुयन साङ्गले नालन्दा प्रविष्ट हुन पाउनु नै उच्च योग्यताको परिचायक भएको थिए ।

कुरालाई पुटचाई यहाँसम्म लेखेका थिए कि कुनै कुनैले त झूठ बोलेर भएपनि नालन्दाको स्नातकवाला भनी धेरै जसो स्थानहरूमा विशेष सम्मान प्राप्त गर्दथे ।

राजकुमार चन्द्रगर्भले नालन्दाका राजबाट सिफारिश प्राप्त गरी नालन्दा विश्वविद्यालयमा प्रविष्ट हुनुको साथ आफूलाई यथायोग्य स्थानको प्रबन्ध पनि पाएको थियो । वहाँ नालन्दा विश्वविद्यालयका कुलपति (प्रधानाचार्य) भिक्षु बोधिभद्रको हातबाट आमणेर हुनुभयो र नाम पनि वहाँबाटे “दीपंकर श्रीज्ञान” राखियो ।

यसरी राजकुमार चन्द्रगर्भ १२ वर्षको उमेरमा आमणेर हुनुभयो र भिक्षु (उपसम्पदा) हुन २० वर्षको उमेरमा हुनुपन्ते हुनाले ८, ६ वर्षको निमित्त आचार्य बोधिभद्रले वहाँलाई आपनो गुरु अवधृतिपाद (मंत्रीपा) कहाँ (राजगृहमा) लिएर गए, जहाँ दीपंकर श्रीज्ञानले १८ वर्षको उमेरसम्म (६ वर्ष) प्रशस्त धार्मिक ग्रन्थ (शास्त्र) हरूको अध्ययन गरे ।

यसपछि दीपंकर श्रीज्ञान १८ वर्षकै उमेरमा मन्त्र-शास्त्रको विशेष अध्ययन गर्ने त्यस समयका प्रसिद्ध तान्त्रिक, ८४ सिद्धहरूमध्ये एक, विक्रमशीला महाविहारको उत्तरद्वारका द्वारपण्डित “नारोपा” (नरोत्तमपाद) कहाँ गए, जहाँ दीपंकरले २६ वर्षको उमेरसम्म (११ वर्ष) नारोपाका शिष्य भई विक्रमशीलामा आपनो अध्ययन समाप्त गरे तर पनि वहाँको ज्ञान-पिपासा शान्त भएको थिएन । वहाँ त्यहाँबाट बोध-गयाको वज्रासन महाविहारका प्रधान भिक्षु दोजेदन-पा (वज्रासनी-पाद) कहाँ गए, त्यहाँबाट वज्रासनको “मति-विहार” मा जानुभयो र वहाँ, त्यहाँको महाविनयधर (विनयपिटकका महाविद्वान्) भिक्षु शीलरक्षितको तर्फबाट उपसम्पद हुनुभयो ।

दीपंकर श्रीज्ञानले भिक्षु शीलरक्षित कहाँदुई वर्ष रही सारा विनयपिटकको अध्ययन गर्नुभयो ।

यसरी ३१ वर्षको उमेरमा दीपंकर श्रीज्ञान विभिन्न शास्त्र, त्रिपिटकको साथै तन्त्रशास्त्रको पनि महापण्डित हुनुभयो ।

यति भएर पनि, वहाँको ज्ञानपिपासा अझै शान्त भएको थिएन । वहाँले सुवर्णद्वीप (वर्तमान सुमादा) का आचार्य धर्मपालको प्रसिद्ध सुनिराख्नुभएको थियो । अतः वहाँकहाँ गई अध्ययन गर्ने निश्चय गरे । तदनुसार बुद्धगयबाट विदा लिई दीपंकर श्रीज्ञान तामुलिप्ति (तमलुक, जिल्ला मेदिनीपुर) को बाटोबाट समुद्रतटमा पुग्नुभयो र त्यहाँबाट जहाजमा चढी अनेक विद्वानाधारूहरू सहन गर्दै १४ महिना विताई सुवर्णद्वीप पुग्नुभयो ।

आचार्य सुवर्णद्वीपीय धर्मपालकहाँ दीपंकर श्रीज्ञानले अनेक दर्शन सम्बन्धी प्रशस्त ग्रन्थहरूको अध्ययन गर्नुभएको थियो । जसमा पेशावरका प्रसिद्ध बौद्ध दार्शनिक असंग (सन् २८०-३६०) का “अभिसमयालंकार” र आचार्य शान्तिदेव (सन् ६६१-७४३) का “बोधिचर्यावतार” पनि समाविष्ट थिए ।

आचार्य दीपंकर श्रीज्ञान सुवर्णद्वीपमा १२ वर्ष-सम्म अध्ययन गरिसकेपछि पूरा ४४ वर्षको उमेरमा विक्रमशीला महाविहारमा फर्कनुभयो र आपनो असाधारण योग्यताको कारण ५१ जना पण्डितहरूको अग्रजको साथै १०८ वटा विहार तथा देवालयहरूको नायक हुनुभयो । त्यसबित्र विक्रमशीला महाविहार (महाविद्यालय) का प्रधान भिक्षु रत्नाकर शान्ति (शान्तिपा) थिए, वहाँ पनि आचार्य सुवर्णद्वीपीय धर्मपालका शिष्य भइसकेका थिए ।

यसरी ११ ग्रौं शताब्दीको शुरूमा (सन् १०२६-२७) दीपंकर श्रीज्ञान विक्रमशीलाका आठ (८) जना महापण्डितहरूमा एक हुनुभएको थियो ।

तिब्बतमा सार्तै शताब्दीको मध्यमा सम्भाट-खोड़-चन-गम्पोले बुद्धमूर्ति भित्तियाएको थियो । तिब्बतमा यो धर्म सम्भाट खोड़-चन-गम्पोको दिग्बिजयको कारणले सन् ६४० मा नेपालका सम्भाट अंशुवर्माकी छोरी भृकुटी (ख्रिन्चुन्) ले दाइजोको रूपमा ल्याएकी थिइन् । यसको वर्षदिनपछि फेरि चीन नरेशकी राजकन्या बेचिन (कोड-जो)ले पनि दाइजोको रूपमा एक भव्य ऐतिहासिक बुद्धमूर्ति तिब्बत ल्याएकी थिई । यी चीनी राजकन्या कोड-जोले आफूले ल्याएको बुद्धप्रतिमा स्थापित गर्न ल्हासा नगरको उत्तरी भागमा “रमोछीका मन्दिर” बनाएकी थिई तर नेपालको राजकुमारी भृकुटीसित आफूले ल्याएका अक्षोऽथ, मैत्रेय तथा ताराको मूर्ति स्थापित गर्न त्यसरी मन्दिर बनाई स्थापित (प्रतिष्ठित) गर्न त्यति सम्पत्ति चिएन, यो कुरा सम्भाटले थाहा पाई ल्हासा नगरको मध्यमे “खुल-सनड” नामक एक सुन्दर मन्दिर बनाई ती मूर्तिहरू प्रतिष्ठित गरेको थियो । चीनी राजकन्याले बनाएको मन्दिरको साथै नेपाली राजकुमारीको निमित्त बनाइदिएका ती मन्दिरहरू अहिलेसम्म पनि विद्यमान रहेको कुरा महापण्डित राहुल सांकृत्याध्यनले लेखेकाल्न् ।

यसरी शुरूवात भएको बुद्धमूर्ति तिब्बतमा उन्नति-अवन्नति गर्दै ११ ग्रौं शताब्दीको पहिलो दशक देखि फेरि विकार पैदा भएको कारणले राजमिक्षु येरो-ओ (ज्ञानप्रभ) ले धर्मको सुधार गर्न २१ जना होनहार तिब्बती बालकहरूलाई दश बर्षसम्म तिब्बतमै राज्ञो शिक्षा दिइसकेपछि उच्च शिक्षा हासिल गराउन काशिमर पठाएको थियो तर मानसरोवर जस्तो ठण्डा ठाउँमा रहेने

ती नौजवानहरूलाई काशिमर पनि धेरै गर्मी ठाउँ हुन गयो, यहाँसम्म कि २१ जना युवाहरूमा सिर्फ २ जनामात्र (रत्नभद्र र सुप्रज्ञ) तिब्बत फर्कन पाइयो । रत्नभद्र (सन् ६५८-१०५५) पछि आएर तिब्बतका एक प्रमुख ग्रन्तवादक बन्न गएको थियो ।

तान्त्रिक बौद्ध-धर्मको सुधार गर्न सिर्फ एक जना विद्वान् (रत्नभद्र) को सहायताले मात्र सम्भव नहुनु, साथै पठाउनको निमित्त बाहिर (भारत) पनि पठाउन नहुनु आदि कारणले राजा मिक्षु येरोओले यही निश्चय गरे कि भारतबाट कुनै एक पण्डितलाई तिब्बत बोलाई धार्मिक सुधार गराउनु बेश हुनेछ । त्यसबेला विक्रमशीलामा पश्चिमी तिब्बतका विद्यार्थीहरू पनि पढन आउने गर्दथे । उनीहरूको तर्फबाट राजा ज्ञानप्रभ (येरो-ओ)ले आचार्य दीपंकर श्रीज्ञानको प्रसिद्धि सुनेका थिए । वहाँलाई तिब्बत भित्रप्राउने आशयले केही मानिसहरूलाई विक्रमशीला विद्वारमा पठाए । तर दीपंकर श्रीज्ञानले भोट जान स्वीकार गरेन । तैपनि राजा येरो-ओले हरेश खाएनन् । फेरि एक दल विक्रमशीला पठाउन तयार गरे, तर धनको अलि कमी भएको कारणले राजा येरो-ओ सुन एकब गर्न सीमान्त प्रदेश (गर्लोग) गएको थियो, त्यही राजा येरो-ओलाई गर्लोगका राजाले पकाउ गरी जेलमा राखिए । आपनो पितालाई छुडाउन उत्तराधिकारी बोधिप्रभले प्रशस्त सुन (धन) जम्मा गरिलगेका थिए ।

तर राजा येरो-ओले आफूलाई छुडाउनुको सदा भारतबाट कुनै एक पण्डितलाई बोलाउन ती रकम दर्च गर्न आज्ञा दिए । यो कुरा थाहा पाउनासाथ पहिले ताइनास्ति (अस्त्रीकार) गरिराखनुभएका दीपंकर श्रीज्ञानबै तिब्बत आउन स्वीकार गरे ।

यसग्रन्थसार सन् १०४० मा, ५८ वर्षको उमेरमा निकै कठिनताका साथ विक्रमशीला महाविहारका संघ-स्थविर (मुख्यनायक) रत्नाकर शान्तिसित अनुमति प्राप्त गरी बान्ह जनाको एक दल बनाई आपनो स्वदेश छोड्नु आगाडि त्यस ठाउँको दर्शन गर्न जानुभयो, जहाँ सिद्धार्थ गौतम बुद्ध हुनुभएको थियो ।

वहाँहरू नेपालको बाटोबाट तिब्बत जान लागेको थियो । त्यसकारण नेपालराज्यमा प्रविष्ट हुनासाथ विस्तार-विस्तार नेपालको राजधानीमा पनि पुग्नुभयो र नेपाल नरेश जयकामदेव (ठकुरीबंश) संग पनि भेट गर्नुभएको थियो ।

राजा जयकामदेवले दीपंकर श्रीज्ञानलाई बहुत सम्मान गरेको थियो साथै यहो “रहन अनुरोध पनि गरेको थियो, जुन अनुरोधलाई अस्वीकार गर्न नसकी आचार्य दीपंकर एक वर्ष (सन् १०४१) नेपालमै रहनुभएको थियो ।

नेपालबाट वहाँहरू सन् १०४२ मा पश्चिम तिब्बतको डरी प्रदेशमा पुग्नुभयो । त्यहाँबाट वहाँहरू मानसरोवरको पश्चिममा अवस्थित थो-लिङ भन्ने विहारमा पुग्नुभयो, जुन विहार राजा येरो-ओले बनाएको थियो । यस विहारमा ६ महिनासम्म रही आचार्य दीपंकर श्रीज्ञानले धर्मोपदेश बाहेक कतिपय ग्रन्थहरूको अनुवादको साथै आपनो प्रसिद्ध ग्रन्थ “बोधिपथ-प्रदीप” को पनि रचना गर्नुभएको थियो ।

वहाँबाट दीपंकर श्रीज्ञान सन् १०४४ मा पुरड भन्ने ठाउँमा आइपुग्नुभयो, जहाँ वहाँले आपना प्रिय शिष्य डोम-तोन-पा (सन् १००३-६४) संग भेटघाट बर्नुभएको थियो, जसले आपनो गुरुलाई तब देखिन् मृत्यु घट्न छाया जस्तै रही सेवातहल गरेका थिए । आचार्यको निवन्पति “गुरु-गुणधर्मकार” नामले प्रिय शिष्य डोम-

आनन्दभूमि

तोन् पाले दीपंकर श्रीज्ञानको जीवनी लेखेका थिए ।

आचार्य दीपंकर श्रीज्ञानको धर्मोपदेश सुन्नको निमित्त टाढा-टाढाबाट नै मानिसहरू आउने गर्दथे साथै आ-आपनो ठाउँमा धर्मोपदेश दिलाउन निमन्त्रणा पनि गर्दथे, जुन निमन्त्रणालाई सहर्ष स्वीकार गर्दै आचार्य दीपंकर बेला-बेलामा ठाउँ-ठाउँमा चारिका गर्दथे ।

पुरडको प्रवासपछि आचार्य सन् १०४७ मा मध्य तिब्बतको समन्ये विहारमा पुग्नुभयो, जुन विहार तिब्बतमा सर्वप्रथम आचार्य शान्तरक्षितले सम्राट् खि-सोङ-ल्दे-वचनको सहायताले ब्रह्मपुत्रनदीको किनारामा १२ वर्ष लगाएर तयार गरिएको थियो ।

समन्ये विहारपछि सन् १०५० देखि आचार्य येर-पा नामक विहारमा निवास गर्नुभयो । यहाँपछि वहाँको अन्तिम निवासस्थान ल्हासाको दक्षिणतर्फ रहेको “सये-थङ्ग” भन्ने विहार हुन गयो जहाँ ७३ वर्षको उमेरमा, सन् १०५४ मा यस महापुरुषले सदाको निमित्त आपनो जीवन-जीला समाप्त गरे ।

वहाँको स्मृति स्वरूप अहिलेसम्म पनि सये-थङ्गको त्यस तारा देवालयमा दीपंकर श्रीज्ञानको भिक्षापात्र, दंड, धर्मकरक (लोटा) को साथै डोम-तोन-पाको वस्त्र समेत राखिएको कुरा महापण्डित, महान् पर्यटक बहुभाषिक, साहित्यवाचस्पति, पुरातत्त्ववेता राहुल सांकृत्याद्यन बताउनहुन्छ— वहाँ त्यस ठाउँमा पहिलो पटक २५ अप्रिल १६३० को दिन पुग्नुभएको थियो ।

वहाँको स्मृति स्वरूप २० सौं शताब्दीमा, बङ्गलादेशको राजधानी ढाकामा आचार्य दीपंकर श्रीज्ञानको १००० ओं जन्मजयन्ती सन् १६८३ को फरवरी २६ देखि ४ मार्चसम्म विभिन्न कार्यक्रमहरू राखी सुसम्पन्न गरेको थियो जसमा नेपालको तर्फबाट आचार्य भिक्षु अमृतानन्दले पनि भाग लिनुभएको थियो । □

नेपालको बृद्धधर्ममा सुधार

नेपालमा थेरवाद बृद्धधर्मको संरचना

शुरु शुरूमा थोरंमात्र थेरवादी विहारहरू र भिक्षुहरू भएको हुनाले नेपालमा विशेष संगठनको आवश्यकता परेको थिएन। प्रवृज्या भएको हिसाबले ज्येष्ठताको हिसाबमा आदर क्रम स्थापना भए पुगदथ्यो। साथै धेरै जसो भिक्षुनियमहरू भिक्षुले आफू उपसम्पदा भएको देशको नियम अनुसार नै पालन गर्दथे तर भिक्षुहरू र विहारहरूको संख्या बढावै गएकोले संघको संरचना प्रष्ट परिभाषित गर्नुपर्ने आवश्यकता बढावैगएको छ। विशेषतया बाहिरबाट भएको उपसम्पदालाई आधिकारिक स्वीकृति दिनु र नयाँ उपसम्पदा दिने कुरामा संघको संगठनात्मक संलग्नता बढी आवश्यक हुन गएको छ। सन् १९५० मा स्थापित अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको सन् १९८५ मा पुनर्गठन भई नयाँ विधान तयार भएको छ। यस पुनर्गठनले सन् १९३२ मा उपसम्पदा हुने सन् १९०० मा जन्मेका प्रजानन्द महास्थविरलाई संघनायक मानेको छ।

अब संघको प्रत्येक विनयकर्ममा त्रिपिटक ग्रन्थ अनुसार कम्मवाचाको उपयोग गरिन्छ र सीमाखेवभित्रका सबै या कम्मसेकम र आवश्यक संख्यामा भिक्षुहरूको सहभागिता खोजिन्छ। नेपाल पच्चनितमा जनपदको सीमात्क्षेत्र भएको हुँदा विनय अनुसार उपसम्पदाकार्यमा पाँचजना भिक्षुहरूको उपस्थिति भए पुगदछ जब कि मञ्जिङ्गम जनपदमा दश जना भिक्षुहरूको उपस्थिति आवश्यक पर्दछ तर नेपालमा आधिकारिक भिक्षुहरूको भनाई

अनुसार विनयकर्मको रीत पूर्ण रूपले पुगोस् भन्ने उद्देश्यले दशै जना भिक्षुहरू उपस्थित गराउने गरिन्छ। यसको लागि नजिकका प्रायः सबै विहारहरूलाई सहभागी गराइन्छ।

नेपालका प्रायः सबै जसो थेरवादी भिक्षुहरूले विदेशमा उपसम्पदा प्राप्त गरेका छन्। यसले गर्दा आपनो आपनो उपसम्पदा भएको देशको परम्परालाई नछोड्ने हुँदा निकायहरू खडा हुने संभावना देखा पर्न थालेका छन्। श्रीलंका, बर्मा र थाइलैण्ड परम्पराहरू मुख्यतया देखापरेका छन्। यस्तो समस्या यूरोप तथा इन्डोनेशियाका बौद्धविहारहरूमा पनि देखा पर्न थालेका छन् तर नेपालको सन्दर्भमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघले सत्कृता एतं गतिशीलताका साथ कार्य गर्न सकेमा यस्ता समस्याहरू समाधान गर्न सक्दछन्।

हाल नेपालमा विनयकर्म गर्न पाँचवटा सीमाहरू स्थापित भइसकेका छन्। तिनीहरूमा सुमंगलविहार ललितपुर, आनन्दकुटीविहार काठमाडौं, अन्तरराष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र शंखमूल, नगर मण्डप कीर्ति विहार, कीर्तिपुर र थेरवादी विहार लुम्बिनी गरी पाँचवटा उपोसथागार छन्। नेपालको भिक्षुसंघमा श्रीलंकाको प्रभावको बाहुल्यता भएसम्म नेपालमा अस्थायी उपसम्पदाको चलन देखापरेको थिएन तर थाइलैण्डबाट नयाँ भिक्षुहरू नेपाल फर्केपछि थाइचलन जस्तै विस्तारै

अस्थायी प्रवृज्याको कार्यक्रम पनि हुँदै आइरहेका छन् ।

नेपालको थेरवाद बुद्धधर्ममा महिला अनगारिका हरूले अन्य थेरवाद मुलुकहरूको तुलनामा उल्लेखनीय प्रगति गरेका छन् । सन् ४५६ मा नै महिलाहरूले बौद्ध भिक्षुणी बन्ने परम्परा हराइसकेको भन्ने थेरवादी धारणा रहेको हुनाले थेरवादी भिक्षुणीहरू अब लोप भैसकेका छन् तर श्रीलंकाकी खेमाले चीनको संघ परम्पराबाट थेरवादी भिक्षुणीको शुरूवात गरेको दृष्टान्त नेपाली महिला अनगारिकाहरूले अनुकरण गर्न सकेका छन् ।

नेपालमा थेरवादीविहारहरू धेरै बनिसकेको भएता पनि विहारको सम्पत्तिको देखरेख गर्न कुनै नियम भने बन्न सकेको छैन । कुनै कुनै प्रसंगमा मात्र संघलाई दान दिने कार्यहरू देखिन्छन् । यस्ता कुराहरूबाटे भिक्षुहरू अनभिज्ञ छन् र भिक्षुहरूमा सांघिक सम्पत्तिको संचालन गर्ने सम्बन्धमा भिक्षु महासंघले सक्रियता लिई-देओस् भन्ने चाहना पनि गर्दछन् ।

उपसंहार

नेपालमा थेरवाद बुद्धधर्मलाई अब नगण्य भन्न मिल्दैन । यसले नेपालका सम्पूर्ण बौद्धहरूको चेतना र व्यक्तित्वमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष व्यापक परिवर्तन ल्याइ-दिएको छ । मुलुकमा विद्यमान परम्परागत बुद्धधर्मको वरिवेशमा निकं क्रान्तिकारी कदम चालिएको छ । सीमित बाति र परिवारहरूमा मात्र रहेको बुद्धधर्मलाई नैतिक बाचरणका पक्षहरूलाई अगाडि सार्व सामाजिक एवं अक्तिगत प्रगति गर्ने माध्यमको रूपमा आधुनिक बुद्धधर्म अगाडि बढेको छ । सामाजिक एवं राजनैतिक व्यवस्थामा ज्ञेत विश्लेषणात्मक दृष्टिकोणको विकास गरी युक्तिसंगत व्याचारिक स्तर समेत यसले कायम गर्ने रूपमा परिचित

गराउन सकेको छ । हुन त इन्डोनेशियाको जाबामा देखा परे जस्तै परम्परागत बुद्धधर्म र आधुनिक बुद्धधर्मको समन्वयात्मक संमिश्रण भने देखापर्न सकेको छैन, जुन हुन सकेमा नेपालका बौद्धहरू धेरै अगाडि बढ्न सक्ने छन् । □

पृथ्वीनारायण शाहको स्वयम्भू भाषा

.... सुनाको भाव यहाँ घटिबढी गन्या श्री बौद्ध श्रीसिंभूछेत्रको मठ भटकायाको पाप लागोस्, कुति भित्रका सुनाको यो करार हो, कुति बाहिरको सुना चांदी पोलि लिनु । इति सम्बत् १८१२ पौष सुदि १४, रोज ६ सुभम् ।

-‘प्रगति’ २/४

सरकारी स्तरमा विक्रम सम्बत् को प्रचलन

“पछि पृथ्वीनारायण शाहले नेपाल उपत्यका विजय गरे पछि राजकीय कार्यमा यसलाई (ने. सं.लाई) खारेज गरी सर्वत्र पहाडमा उत्तर भारतमा जुन रूपमा शक सम्बत् चलेको थियो सोहि रूपमा यसलाई नेपालमा चलाए । प्राइम मिनिस्टर चन्द्र संशेरको समयदेखि शक सम्बत् को व्यवहार राजकीय कार्यमा खारेज गरी उत्तर भारतमा चलेको विक्रम सम्बत् को व्यवहार चलाइयो ।

(सूर्य विक्रम ज्वाली “नेपाल उपत्यकाको मध्यकालीन इतिहास” रोयल नेपाल एकेडेमी, काठमाडौं, सम्बत् २०१६)

बुद्ध प्रतिभाशाली

(यशकुमार वज्राचार्य)

महामात्र हन्

-यशकुमार वज्राचार्य 'विवर'

मानिसहरू बाँचनको लागि धर्मको आवश्यकता र धर्मको अपरिहार्यता छ भनी धर्मको पछिलागिरहन्छन् । हन् पनि आनन्द (सुख) सँग बाँचन चाहने धार्मिक उद्देश्यमा प्रेरित हुनुपर्छ । जसरी नड र मासुको सम्बन्ध हुन्छ धर्म र जीवनको पनि उत्तिके सम्बन्ध छ तर कतिपय मानिसहरू धर्मको अन्धभक्तिमा लागेर आपनो जीवन बिताउंदैछन् । यदि हामीले कुनै पनि कार्य गर्नु छ भने त्यसको वास्तविक अर्थ थाहा पाई गर्नाले त्यसबाट हामी लाई सावधान बनाउँछ ।

यसरी धर्मको पछि लागिरहनेहरूले आफू कुन तरिकाले अगाडि बढिरहेछौं, त्यो मार्ग ठीक छ कि छैन, पहिले आफैले मनन गरेर हेर्नुपर्छ । कतिपय मानिसहरू आफूले अपनाएको मार्गलाई चिन्न नसकी आदर्शबान् व्यक्तिहरूका दिव्योपदेशलाई व्यवहारमा नउतारी खालि उनीहरूलाई भगवान् हन्, ईश्वर हन्, उनलाई पुज्नुपर्छ मात्र भनी आपनो शरीरलाई टिक्याइएका छन्, तर व्यवहारमा ती आदर्शबान् व्यक्तिहरूको उपदेशलाई दुरुपयोग गरी उनीहरूको ज्ञानलाई अपमान गरिरहेका छन् । यस्ता माध्यमबाट धर्मको पछि लाग्नु उचित होला र ?

वास्तवमा भगवान् केही पनि होइन यो आदर्श-

बान् व्यक्तिहरूको जीवनमात्र हो । बुद्धलाई पनि आज मानिसहरूले भगवान् को रूपमा पुजिरहेका छन् तर उनी देवता होइनन् हामीले उनलाई व्यावहारिक शक्तिले पूर्ण भएका मानव मानेकाछौं । यदि हामीले उनलाई ईश्वरको रूपमा लिएको भए बुद्ध र महामानव भन्नु बेकार हुनेछ । उनी त ईश्वर होइनन् हामीले उनको उपदेशहरूलाई जीवनमा उतार्न सबतुपर्दछ र हामी पनि उनके समान पनि हुन् सबछौं ।

हामीले उनी पनि एक मानव हुन्, हामीले उनले जस्तै कठोर मेहनत अनि लगनशीलताका साथ कार्य गरे जीवनबाट मुक्ति पाउन सबछौं भनी उनको उपदेशलाई मानेका हाँ । तर फरक यतिमात्र छ कि उनी एक असाधारण व्यक्तित्वका धनी मानव हुन् । उनी एक यस्ता प्रतिभाशाली आदर्शबान् महामानव हुन् जसले सारा संसार अनि सारा प्राणीको मुख शान्तिको चाहना गर्ने संसारका सम्पूर्ण प्राणीको हित र सुरक्षाको भावनले श्रोतप्रोत भई आपनो सम्पूर्ण धन, सम्पत्ति, सुख, बैचाडी आपनो जीवन अरूपको लागि अर्पण गरे । उनी बहुजन हिताय बहुजन सुखायको भावनाले आपनो जीवन समेत सुभेदोको हुनाले आज उनको आदर्शलाई बिना सबने व्यक्ति यस संसारमा कर्म होला । वास्तवमा

व्यक्ति ने अनन्तकालसम्म अमर हुन्छ, पूजनीय हुन्छ ।

बुद्धको महान् कार्यले मानिसलाई आपनो दुःख मुक्ति गर्ने बाटो देखाइदिएकोले उनीप्रति असीम श्रद्धा भक्ति राखी उनको त्यस गुणलाई गाउन श्रद्धा भक्तिले हामीले उनलाई बुद्ध मानेका हाँ । वास्तवमा भगवान् पनि त्यही नं हो जसले सम्पूर्ण प्राणीको हितको उद्देश्यले आपनो मिहनत र लगनशीलताका साथ प्राप्त गरेको

ज्ञानले सम्पूर्ण प्राणीको दुःख मुक्त गर्ने बाटोलाई आफु उदाहरण बनेर देखाउँछ । त्यसले उनले देखाएर जान-भएको महान् दिव्य उपदेशलाई पालन गरी सत्य धर्मको अनुशरण गरी अन्धभक्तिमा नलागी उनको त्यो ज्ञान-लाई अध्ययन गरेर व्यवहारमा उतार्नु ने हामीले उनी-प्रति गरेको असीम श्रद्धा हुनेछ ।

अष्टांग उपोसथ शील

-भिक्षु महाप्रज्ञा-

जगत्को नाथ, करुणाको खानि ।
सब प्राणीलाई, दया राख्ने बानि ॥

स्मरण गर त्रिलोकनाथको नाम ।
उपबास बस्न जान पन्यो धाम ॥

शुद्ध बस्त्र लगाई, गहना छोड्नू ।
काय-वाक्-चित्त, शुद्ध गरिबस्त्रू ॥

अष्टांग शीलमा, मन बाँधिबस्त्रू ।
बुद्धको चरणमा, शरण जानू ॥

सबै प्राणीलाई, करुणा राखेर ।
यनेछैन हिसा, शस्त्र लिएर ॥

परको बस्तु, प्रेम भइरहेको ।
लिंदैन चोरी, लोकजनहरूको ॥

ब्रतको दिन, एकलै सुतिरहने ।
ब्रह्मचर्य गरी, सुकर्ममा लाग्ने ॥

बोल्नेछैन मैले, झूठमूठ वाक्य ।
सत्यवादी यसमा, भगवान् शाक्य ॥

रक्षी-जांड आदि, मादक जति ने ।
छोड्ने भएँ मैले, यो पदार्थ सबै ने ॥

बाह बजेपछि, खानेछैन मैले ।
एक छाक मात्रै, सत्य खाने भएँ ॥

गीत, नृत्य र बाद्य, लोक तमाशा ।
बजाउने, हेनै, नगर्ने भो पक्का ॥

माला लाउने र, सुगन्धित दलने ।
टीका लाउने आदि नगर्ने भएँ ॥

नरम, राम्रो र आळो बिछौनामा ।
सुत्तिदन सुखले, उत्तम खाटमा ॥

शीलमा बसी, शुभकर्म गरेर ।
धर्मोपदेश सुन्नु, ज्ञान सम्झेर ॥

साठी घडि पुरा, चित्त शुद्धी गरी ।
जन्म सार गर्नु, यही धर्म गरी ॥

-अनु० दिव्यरत्न तुलाधर

म टाढा जाँदैछु

-राजीव श्रेष्ठ, बानेश्वर

मौलाउँदै गैरहेको आस्था, आकांक्षा अनि
अभिलाषाहरूलाई
एकपटक उभारेर
तिनीहरूलाई आफूसाथ समेटेर
नजाने कुन्ति कुन अव्यक्त इच्छाले
म टाढा जान चाहन्छु- धेरै टाढा
अतः जाँदैछु पनि
आकाश र धर्तीबीचको रेखा
अर्थात् क्षितिजभन्दा पनि टाढा
नदीको तालसँगे आपनो पाइलाको चाललाई
अघि बढाउँदै टाढा पुग्न चाहन्छु
जाँदाजाँदै यहीँ आइपुग्न पनि सक्छु
तर म टाढा जाँदैछु. . .
. . . टाढा त सबैलाई जानु नै छ
कुनै दिन अवश्य पनि सधैंको निमित्त सबैबाट
अदृश्य टाढा जानु छ
तर यमभन्दा अघि जीवनलाई घिसादै
म टाढा जान चाहन्छु
अदृश्य भन्दा बोग्लै टाढा जान चाहन्छु

उष्ण मानव वातावरणभित्र उकुसमुकुस भई
चारैतरबाट उपेक्षित म जस्तै थुप्रै
बाध्यतावश यसरी नै टाढा जान खोज्दा हुन्
अतः म टाढा जाँदैछु
संघर्षबाट भागेर होइन
मुक्तिको लागि टाढा जान चाहन्छु ।
संसारको, मुलुकको, समाजको धिनलाग्दो
हानथाप, दाउपेच, षड्यन्त्रहरूलाई पन्छाई
माया, मोह, धृणा, तृष्णालाई त्यागेर
नातेदार, कुटम्ब, भाइबन्धुहरूलाई छोडेर
आनन्द, विलास आदिलाई पर्याँकेर
म टाढा जान चाहन्छु
घर-परिवारमा चालु भैरहेको
अन्तर-द्वन्दवाट विरक्त भएर
जिन्दगीको अमानुसिक व्यवहारबाट अचल भएर
म टाढा जान चाहन्छु
धेरै टाढा जान चाहन्छु
संसारको नियमको अपेक्षा
अन्ततोगत्वा मलाई टाढा जानु छ ।

संगायनाबोधक धर्मदेशना

□ श्रमण

आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा कार्तिक पूर्णिमा (मिक्षुहृष्टको वर्षावास समाप्त हुने दिन १८ अश्विन २०४७) का दिन नेपालमा पहिलो पटक “संगायनाबोधक धर्मदेशना” सम्पन्न भएको छ । दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको ५० आँ उपसम्पन्नको उपलक्ष्यमा वहाँले आपनो जीवनकालमा निर्णय गरेकै दिन “संगायना बोधक देशना” भएता पनि नचिताएँ जस्तै वहाँको निधनको ४५ आँ दिनमा हुन गएको छ । आचार्य अहास्थविरबाट आपने खर्च र निर्देशनमा चिनित गरिएको प्रथम संगायनाको ठूलो रंगीन चित्रको पृष्ठभूमिमा “संगायनाबोधक देशना” का सम्बद्ध भिक्षुहृष्ट र भिक्षु संघका लागि विशिष्ट रूपमा आसन व्यवस्था मिलाइएको देशनास्थलमा आनन्दकुटी विहार सीमामा “आपत्ति देशना” (विनयकार्य) पछि संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविरको नेतृत्वमा सबै भिक्षु, शामणेरहरू आउनुभयो । संघमहानायकको नेतृत्वमा प्रदीप पूजा र बुद्ध-पूजापछि निर्देशित आसनमा सबै भिक्षुहृष्ट बस्नुभयो । “संगायना धर्मदेशना” को प्रारम्भ संघमहानायकबाट भयो । संगायना सम्बन्धी परिचयात्मक टिप्पणी भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरले गर्नुभयो ।

आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको अर्ध शताब्दी उपसम्पन्न दिवस समितिद्वारा आयोजित “संगायनाबोधक धर्मदेशना” को विधिवत् शुरू भएको थियो ।

संगायनाबोधक धर्मदेशनाको पहिलो सन्निपात-

को प्रश्नोत्तर यस प्रकार भएको थियो—

महाकश्यपः— “भन्ते संघ ! पहिला के संगायना गर्ने ? धर्मको संगायना गर्ने हो कि विनयको संगायना गर्ने ?

भिक्षु संघः— “भन्ते महाकश्यप ! विनय भनेको बुद्ध-शासनको आयु हो । विनय रहन्जेलसम्म बुद्धशासन रहेको हुन्छ । त्यसकारण पहिला विनयसंगायना गर्नुपर्दछ । भन्ते महाकश्यप ! विनयो नाम बुद्धसासनसम्म आयु । विनये ठिते सासनं ठितं होति । तस्मा पठम विनय सङ्गायनामाति ।

महाकश्यपः— कसको प्रमुखतामा संगायना गर्ने ?

संघः— आयुष्मान् उपालिको प्रमुखतामा ।

महाकश्यपः— किन आयुष्मान आनन्दको प्रमुखतामा गर्न हुन्न र ?

संघः— नहुने त होइन तर पनि विनय सम्बन्धी आयुष्मान् उपालिलाई स्वयं सम्यक् सम्बुद्धबाट “भिक्षुहृष्ट ! विनयधर भिक्षुहृष्टमा उपालि एतदग्न (अग्र श्रेष्ठ) छ” भन्तु भएको छ । त्यसकारण उपालि स्थविरसँग प्रश्न गरेर विनयको सङ्गायना शुरू गर्दै ।

महाकश्यपः— “भन्ते संघ ! मेरो कुरा सुन्नुहोस् । यदि संघलाई चित बुझे (संघ सम्मत भए) म उपालिसँग विनय सम्बन्धी प्रश्न गर्नेछु ।”

उपालिः— भन्ते संघ ! मेरो कुरा सुन्नुहोस् । यदि

संघलाई चित बुझे आयुष्मान् महाकश्यपले
सोधनु हुने विनय सम्बन्धी प्रश्नको उत्तर
मैले दिनेछु ।

महाकश्यपः— आबुसो उपालि ! पहिलो 'पाराजिका
विनय' भगवान्‌ले कहाँ प्रज्ञप्त (बनाई चालु)
गर्नुभएको हो ?

उपालि:- भन्ते कश्यप ! बैशालीमा पहिलो पारा-
जिका विनय भगवान्‌ले बनाउनुभएको हो ।

महाकश्यपः— कसको कारणमा ?
भन्ते कश्यप ! सुदिन्न भन्ने कलन्दक
पुत्रको कारणमा पहिलो पाराजिका विनय
भगवान्‌ले बनाउनुभएको हो ।

महाकश्यपः— के कुरामा ?

उपालि:- भन्ते महाकश्यप ! मैथुन सम्बन्धी प्रस-
ङ्गमा ।

यसपछि सुदिन्नको प्रसङ्ग सारांश रूपमा प्रस्तुत
गरियो र अन्तमा प्रथम पाराजिका पालिको सांघिक रूप-
मा पारायण (पाठ) गरिएको थियो । विहानको यस
सन्निपातमा महाकश्यपको भूमिका भिक्षु कुमारकश्यप
महास्थविरबाट, उपालिको भूमिका भिक्षु ज्ञानपूर्णिक
महास्थविरबाट र संघको तर्फबाट बोल्ने भिक्षु अनिरुद्ध
महास्थविरबाट भएको थियो ।

त्यस्तै दिउँसोको "संगायना धर्मदेशना" को
सन्निपातमा सूत्र सम्बन्धी भएको थियो भने महाकश्यपको
रूपमा भिक्षु कुमार कश्यप महास्थविरले, बुद्धको उपस्था-
पक आनन्द महास्थविरको रूपमा भिक्षु सुदर्शन महास्थ-
विरले, संघको तर्फबाट भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरले
आग लिनुभएको थियो । दिउँसो संगायना धर्मदेशनामा
पनि अन्तिममा सूत्रपिटक, दीर्घसंगोति, शीलस्कन्धवर्गको
पहिलो सूत्र ब्रह्मजालसूत्रको पालि पाठ सबै भिक्षुसंघबाट

पारायण गरिएको थियो ।

नेपालमा पहिलो पटक भएको संगायनाबोधक
देशना सुन्न बुटवल, पाल्पा, तानसेन, धरान, पोखरा,
ब्रिशूली र नारायणघाट आदि ठाउँका उपासक उपासिका-
हरू र उपत्यकाका हजारौं उपासक उपासिकाहरू आएका
थिए । त्यस्तै संगायनाबोधक देशनामा सम्मिलित भएका
सबैलाई क्षीर भोजन गराइएको थियो । देशनाको अन्तमा
भाइ बाबुकाजी शाक्य र गृहस्थकालका वहाँकी छोरी
विमला वज्राचार्यले पुण्यानुमोदन गरेका थिए ।

दुइदिने त्यस कार्यक्रमको पहिलो दिनको लागि
भिक्षुसंघ, श्रामणेर र अनगारिकाहरूका लागि सानुरत्न
स्थापितद्वारा भोजन प्रदान एवं जलपानको ध्यवस्था
आनन्दकुटी दायकसंभाद्वारा गरिएको थियो र दोषो
दिनको लागि दान प्रहणार्थ समुपस्थित भिक्षुसंघ, श्राम-
णेर, अनगारिका, लामा भिक्षु (घेलुड), अनी तथा बज्रा-
चार्यहरूलाई क्षीर भोजन प्रदान मणिहर्ष ज्योति कंठ-
कारबाट भएको थियो । त्यस बेलाको खाद्यपदार्थमा
सहयोगार्थ भक्तबोरसिंबाट चामल १ बोरा, लक्ष्मीदान
मानन्धर मार्फत सालट देनिङ्गबाट चिनी २ बोरा र
हर्षदेवी तुलाधरबाट कन्डेन्स भिल्क १० बटा प्रदान भए-
एको थियो ।

यस संगायना ऐतिहासिक पुण्यकार्यको प्राप्त हुन आएका विभिन्न ग्रामीण सहायता भध्ये विवर
स्वयं भिक्षु अमृतानन्दद्वारा आफ्नो जीवनकालमा उपासन
संकलित आनन्दकुटी विहारगुठीद्वारा रु. ३२,३००-
रहेको थियो भने भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरका
कुटुम्बबाट ६०७६।- बुटवलका बाबुकाजी सालटमा
५०५०।- किन्डोलका गुरु छेचु कुस्थो लालाबाट १-

मस्यडिदी बलबमार्कत फूलमानको नाउंमा टेकबहादुर तामाडबाट ४००१।-, भक्तिदास श्रेष्ठबाट २५००।-, तानसेनका सुरेशरत्न वज्राचार्यबाट २०००।-, बानेश्वर को विश्वशान्ति विहारका उपासक उपासिका परिवार-बाट १६२७।- लोकदर्शन वज्राचार्य र विमला वज्राचार्य-बाट जनही १२५०।- र बुद्धिशोभा लामाबाट ११०१।- रहेको थियो । यसे गरी जनही रु. १०००।- प्रदान गर्ने-हरूमा किन्डोलका गंगादेवी, तानसेन-पाल्पाका सानुकाजी शाक्य र छत्रराज शाक्य हुनुहुन्थयो । त्रिशूलोका बोधिरत्न शाक्यबाट ५०।- र बुटवलका विजय शाक्य र शारदा-देवी वज्राचार्य, तानसेनका चुनुलाल वज्राचार्य, काठमाडौं असनकी, मोतीलक्ष्मी तुलाधर, मिखुद्वय सुवर्ण र श्रद्धा-नन्द कुलधर्मरत्न, हर्षरत्न ताम्राकार, रत्नज्योति शाक्य र पाटनका धर्मबहादुर लामाबाट जनही रु. ५०।- प्राप्त भएको थियो ।

यस्ते क्षेत्रपाटीका धर्मदास ताम्राकारबाट ३१।- विष्णुदेवी मानन्धरबाट ३०६।-, गृहलक्ष्मी प्रधान, बेखा-रत्न र लक्ष्मीप्रभा तुलाधरबाट जनही रु. ३०।- प्राप्त भएको थियो । २०।- प्रदान गर्ने-मा बुटवलका हुपलाल वज्राचार्य र ज्ञानकाजी शाक्य र कीर्तिपुर विहारका उपासक उपासिका परिवारबाट १६६।- धर्मकीर्ति पुचःबाट १६६।- ध्यानकुटीका अनगारिका सुनन्दी-बाट १२०।- पांगाकी शीलमाया, दल्लुका भाइराम साय्मि र चन्द्रदेवी शाक्यबाट जनही ११०।-, समिनी पुचःबाट १०६।- पोखराकी अनगारिका कर्मशीला र बनेपाकी वसन्तकेशरी शाक्यबाट जनही रु. १०५।- र १०९।- प्रदान गर्ने-हरूमा मोहनमाया, जयन्ती, हीरालानि, पूर्ण-माया, जनविकास प्रेस, अष्टमाया वज्राचार्य, रामदेवी, पुतली, सिन्हादेवी, धन-पार्वती, चन्द्रदेवी डंगोल, कृष्ण-

देवी मानन्धर, लक्ष्मीनानी र रंगमाया हुनुहुन्थयो । यस्ते जनही १००।- प्रदान गर्ने-हरूमा हीरादेवी, दशमाया, अन-गारिका सुमना, बेटीमाया शाक्य, प्रेमलक्ष्मी शाक्य, अन-गारिका मा गुणवती, केशरीलक्ष्मी कंसाकार र स्व. तेज-रत्न तुलाधरको नाउंबाट थियो । रोहिणी मास्केबाट ७७।- ईश्वरभक्त लाख्यबाट ७५।- का साथै राममाया र धर्मचन्द्र शाक्यबाट जनही ५५।-, भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरबाट ५४।- प्राप्त भएको थियो । जनही रु. ५१।- प्रदान गर्ने-हरूमा तेजप्रभा, हीराशोभा, अष्टमाया साय्मी, बुद्धकाजी उपासक, मेवाकाजि, सुनकेशरी, गोविन्दलक्ष्मी, डबललक्ष्मी राना, मिश्री, उत्तरमाया, नानीमैया महर्जन, शान्ता श्रेष्ठ र बुद्धरत्न हुनुहुन्थयो । यसैगरी रु. ५०।- प्रदान गर्ने-हरूमा हर्षमाया, रामदेवी-राधा, रत्नदेवी, सुभद्रा, दानकाजि मानन्धर, शोभा मह-र्जन, नारायणदेवी वैद्य, रत्नबहादुर र विद्यालक्ष्मी शाक्य हुनुहुन्थयो । सीतादेवीबाट ३१।- र पूर्णमानबाट ३०।- का साथै निर्मती र उपलक्ष्मीबाट जनही २५।- एवं रु. २०।- प्रदान गर्ने-हरूमा दानकुमारी, रामदेवी श्रेष्ठ, पंच-माया मानन्धर, सूर्यमाया रंजित, विष्णुकेशरी, युरीमाया, शरणमाया, कान्ठी महर्जन, दुर्गालक्ष्मी, बाबुकाजी शाक्य, मिश्री कंसाकार, चिरमाया, चिरमाया यल, तःघीमै, कान्ठी, चन्द्रबिली, चन्द्रमाया र गोकुलनाथ हुनुहुन्थयो । नानीमाया, विमला श्रेष्ठ, कयःमयजु, बुद्धकाजी र बेखा-मायाद्वारा जनही १५।- तथा अक्षकलबहादुरबाट १४।-, चतुरमायाबाट १२।- लक्ष्मीनारायण र चन्द्रमाया शाक्य-बाट जनही ११।- का साथै राजमाया, धर्मरत्न, तुलसी-माया, आशामाया, केशरी, ज्ञानीमाया, बिकुमाया, कृष्ण-माया, रत्नमाया, नारायणप्रसाद मानन्धर, सीतादेवी, श्रीमाया, हीरादेवी, राममाया, मायादेवी, हरमाया,

मोहनमाया, नारायण, माहिली, अशोक, अमरदेवी, साहिंली, लक्ष्मीदेवी, थिके, प्रकाश शाक्य र हर्षलालबाट जनही रु. १०।— प्राप्त भएको थियो भने ज्ञानशोभाबाट दा— र प्राणदेवी तुलाधर, हीरामाया, दशमाया, रत्नमाया, हीराशोभा, शेरबहादुर र बाबुकाजिबाट जनही रु. ५।— प्रदान भएको थियो ।

यसप्रकारले उक्त संगायना देशनाको अवसरमा भएको कल्पवृक्ष दानका लागि निम्न महानुभावहरूले यथा योग्य सामान प्रदान गरी सहयोग पुऱ्याउनुभएको थियो— भिक्षुवर्गमा अनिरुद्ध, सुबोधानन्द, महानाम, अश्वघोष, कुमार कश्यप, धर्मानन्द, बुद्धघोष, विमलानन्द, शीलभद्र, गुणघोष, कालुदायी, कीर्तियोति, संवेजकीति, महेन्द्र, अद्वानन्द र महापन्थ आदि हुनुहुन्छ भने अनगारिकाहरूमा संघरक्षिता, माधवी, उत्पलवर्ण, यशोधरा, सुजाता, उत्तरा, संघमिता, विशाखा, खेमानन्दी र सुमित्रा हुनुहुन्छ । यस्तै बौद्ध संघ तथा विहारहरूका उपासक उपासिका परिवारहरूमा, अनगारिकासंघ, आनन्दकुटी विहार, सुमंगल विहार, मणिमण्डप विहार, कीर्तिपुर विहार, अद्वालु परिवार, चसान परिवार, धर्मकीति विहार, शाक्यर्थिह विहार, गणमहाविहार, आनन्दकुटी विद्यापीठ र इनाचो परिवार रहेका थिए । यसैगरी विभिन्न ठाउँका अद्वालु दाता सयोगीहरूमा सानुकाजी थ्रेढ, विद्यालक्ष्मी शाक्य, भर्णमान शाक्य, लक्ष्मीहीरा, न्हूठेनारायण मानन्धर, मखामाया मानन्धर, दुर्गादेवी मानन्धर, चिनियादेवी मानन्धर, मय्जुलक्ष्मी मानन्धर, रत्नकाजी ताम्राकार, रत्नमाया, रामदेवी, तेजलक्ष्मी, सिद्धिधन तुलाधर, सानुकाजि शाक्य, बाबुकाजि शाक्य, शारदादेवी वज्राचार्य, शान्तरत्न शाक्य, रामग्रौतार रुड्टा, रत्नदेवी, ज्ञानकाजी शाक्य, सुवर्णकाजी, विजयलक्ष्मी वज्राचार्य, ज्ञानशोभा थ्रेढ, रोहिणी मास्के, मोतिलक्ष्मी तुलाधर, नानीहीरा कसाकार, आशामाया कंसाकार, दानलक्ष्मी कसाकार,

दीर्घलक्ष्मी कंसाकार, भक्तलक्ष्मी कंसाकार, शान्तिदेवी कंसाकार, केशरीलक्ष्मी कंसाकार, ज्ञानी, रत्नमाया, भर्णलक्ष्मी तामाङ, पञ्चनारायण मानन्धर, नानीमेया मानन्धर, पद्मनारायण मानन्धर, हीरादेवी शाक्य, नानीमेया, श्रीमननाराँ, स्व. तेजरत्न तुलाधरको नामबाट, ज्ञानमाया महर्जन, दानमाया महर्जन, ईश्वरीदेवी मानन्धर, ज्ञानी, सिद्धिनारायण, नारायणदेवी डंगोल, कमला वज्राचार्य, लितौला शाक्य, सरिता थ्रेढ, पञ्चबहादुर, बिजुलीमान कंसाकार, विमला वज्राचार्य, गम्भीरमानसि, वासु र चण्डिका सुवाल परिवार, खास्तिमान शाक्य, विरत्न ताम्राकार, दिलहर्ष तुलाधर, लक्ष्मीदेवी मानन्धर, गंगा र बहिनी, हीरा वज्राचार्य, सुखदेव मुनिकार, शीलबहादुर वज्राचार्य, लक्ष्मीकुमारी चित्रकार, छलमाया, रत्नदेवी शाक्य, पूर्णमाया शाक्य, तीर्थमुनि शाक्य, हर्षलक्ष्मी शाक्य, चित्री शाक्य, सानुनानी थ्रेढ, नानीछोरी, तीर्थ, द्वंड्यमुन्दर, धर्मरत्न ताम्राकार, दानमाया सुवाल, सूर्यमाया, मोतिलक्ष्मी-कुमारी मानन्धर, कुंजबहादुर रंजित, मधुरा मानन्धर, अष्टमाया मानन्धर, सीतादेवी मानन्धर, भाइराम मानन्धर, कर्णकुमारी रंजितकार, तुयू मय्जू, रामकृष्ण वंदा, चौरवज्र वज्राचार्य, दानरत्न कंसाकार, सरस्वती, कीर्तिमेया, राजकली वज्राचार्य, रझो शाक्य, सत्तलक्ष्मी शाक्य, अष्टमाया, कान्ठी प्रजापती, नारायणदेवी, बेटीमाया वज्राचार्य, शान्ति महर्जन, पञ्चमाया, रामनारायण, नारायणदेवी, मेया, अष्टमाया, लक्ष्मी उपासिका, कृष्ण कुमारी, अष्टमाया संघरत्न सायमि, हीरामाया सायमि, दशमाया, चन्द्रप्रभा, शीलमाया, ज्ञानशोभा, चन्द्रबहादुर सायमि, रत्नमाया प्रधान, हीरामाया, लक्ष्मीहीरा, नानीछोरी, संजीव-शान्त, पूर्णबहादुर सायमि, पञ्चमाया, कान्ठी, इन्द्र, हीरामाया, जनकदेवी सायमि, रत्नशोभा, लक्ष्मीनारायण मानन्धर, अष्टनारायण मानन्धर हुनुहुन्थ्यो । शान्तिपुच्छः गणमहाविहारद्वारा फिल्टर ५ बान र अष्टरत्न शाक्य नयाँ सङ्काट द्रान्निष्ठर ५ बान समेत प्रदान बरिएको थियो । □

न्हापांगु संस्करणया ज्ञानमाला सफूः छग्र अध्ययन

○ भिक्षु सुदर्शन

ज्ञानमाला न्हापांगु २४८२ ब. सं. स भिक्षु प्रज्ञा-
भिवंश कुशीनारां पिकाःगु अले हानं ५०० प्रति २४८५
ब. स. स १८ पु म्ये पिकाःगु धकाः धाइ, तर जिमि
दायिका मां स्व. चन्द्रलक्ष्मी उपासिकाया सफू तयातःथाय्
लूगु “ज्ञानमाला” यात न प्रथम संस्करण धकाः पिकाया-
तःगु दु । थुगु अध्ययन उगु हे सफूया लिघ्साय् खः ।

“नमो रत्नव्रयाय” लुमंकाः पिहाँ वःगु न्हापांगु
ज्ञानमाला सफूया सम्पादक भिक्षु धर्मालोक खः सा प्रका-
शक भिक्षु अमृतानन्द खः । बर्मी विहार, सारनाथ,
बनारस ब. स. २४८६ स पिकाःगु प्रथम संस्करणया
ज्ञानमाला द्वःछि प्रति खः सा, ४३ पृष्ठ दुगु ४५ पु मेयागु
थुगु सफूया चन्दा (मू) च्याःना धेबा खः । छगः छगः
आखः तयाः म्येया रचयितात न्हाथनातःगु जुयाच्चवन ।
वयां ल्यू,

“अष्टांग उपोसथ शील पालन यायेगु
प्राणी हिंसाया कर्म विपाक
अदत्तादानया कर्म विपाक
व्यभिचारया कर्म विपाक
मिथ्यावादीयागु कर्म विपाक

सुरापान कर्म विपाक म्ये दु । थ्व हे म्ये वव्य् ‘म’
(महाप्रज्ञा) दया पञ्चशील स्यकाया विपाक व्यावक ‘म्ये’
या रचना धकाः सिद्ध या: तर वर्तमान ज्ञानमालाय्
“प्राणी हिंसाया कर्म विपाक” न्हागु भिक्षु सुबोधानन्द द्वारा

रचित जुयाच्चवन । अले मेगु सुरापानयागु कर्म विपाक
म्ये तक्या व्याकं भिक्षु सुबोधानन्द रचित जुयाच्चवन ।
“प्राणी हिंसाया कर्म विपाक” पुलांगु म्ये हानं महाप्रज्ञा
नामं वव्य् वयाच्चवन । यःगु थजु विरत्न शरण लिपा थये
शील-प्रार्थना यायेगु अले पञ्चशील स्यनेवं भोग याये
मालीगु विपाक वयनातःगु कर्म धर्मया बालाःगु छसी
कथंया त्वाथः ज्ञानमालाय् दु । अर्नलि शील संग्रह म्ये
वयाच्चवंगु दु ।

थव्यां लिउ सर्वार्थसिद्ध म्हसीके बीत सर्वार्थसिद्धं
बृद्धम्ह खंगु, रोगीम्ह खंगु, भिक्षु खंगु म्ये दु । थुकथं बृद्ध-
जीवनीया क्रम न्हाथने धुकाः गुरु सेवा (गुरु माला जुया
शोक यानाः खवया) व गुरुयाके पाप देशना (भो गुरु छलयो-
लया शरण) म्ये वयाच्चवंगु दु । थनं वव्य् धार्मिक परम्पराया
सांस्कृतिक क्रमबद्धताय् सिब्य् प्राप्त म्ये इवःलाक हनायंकूगु
खने दयाच्चवन । पूजाभक्ति, दशकुशलया वर्णन, विरत्न
शरण थवया दसु खः । थनतक्या म्ये वव्य् ‘म्ये’ हे वया-
च्चवंगु दु । थनं वव्य् लिउ ‘यो’ नं (योगवीरसिंह) चवया-
दीगु “कीर्तिया लेय्” खने दयेकः वल । “प्राचीन अत्सी”
“निरामंस,” “सार वचन” समेत इवःलाक प्येपु म्ये ‘यो’
द्वारा हे रचित म्ये खः । अनं लिउ हानं “श्री गुरुस्त्रोत,”
“दश पारमिता,” “मारयात धाःगु,” “नरजन्म चोला
व्यर्थ फुके मते” धयागु ७ पु म्ये ‘म’ रचित हे जुयाच्चवंगु
दु । वर्तमान ज्ञानमालाया संस्करणय् “नर्सिंह गाथा”

“आहाँ वने माल” भिक्षु अमृतानन्द रचित ज्ञवनाच्चन ।
 अले “आहाँ वने माल” (निपा तुर्ति चूसा धर्म इच्छा दुसा) स्ये या रचयिता ‘प्र’ खः । ‘प्र’ आखलं सुयात न्हाथनाच्चन स्पष्ट मजूः । ज्ञानमालाया थौंतकयागु प्रकाशनं नं ‘प्र’ तु खः धाये मफूः । थुगु स्ये लिपा “बौद्ध तीर्थ व करुणा दयेकि” निपु स्ये ‘सि’ (सिद्धिरत्न) रचित खः । ज्ञान-मालाया वर्तमान प्रकाशनं अनेक च्चमिपिति नां घनं पायछि याये मफु थे “करुणा दयेकि” या रचयिता सिद्धिरत्नया (सि) त्वः फिकातःगु दु । सिद्धिरत्नया थुगु रचनां लिपा “अथलाः श्वं मत्वनेगु” “शा” (भिक्षु शाक्यानन्द) या रचना खनेडु । थुकथं ज्ञानमालाया स्ये भिक्षुपि मध्यय न्हापां भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविर न्हालुवाः जुल । ज्ञानमालाया वर्तमान संस्करणं स्पष्ट याः कथं “नरसिंहगाथा” या रचयिता रूप्य भिक्षु अमृतानन्द नं खनेदत ।

३१ पु मे दुगु ज्ञानमाला स्ये ‘बुद्धयात नमस्कार’ खः । थव स्ये थौंकन्हय्या ज्ञानमालाय स्ये इवः कथंया न्हापांगु इवलं अथवा शीर्षक कथं गनं खने मदु । उंक थव स्ये लिपाया ज्ञानमाला संस्करण् दुर्थाकेमाः तायाः थन न्हाथने :-

बुद्धयात नमस्कार

श्रीमान् शाक्यमुनीन्द्र तथागत जुयाः सर्वज्ञवादी जुयाः ।
 निर्मल महासुगु दिव्य काय जुयेकाः श्री दिव्य चक्षु जुयाः ॥
 रश्मीया किरणं सहित जुयेकाः सद्भर्म चर्या कनाः ।
 हिंसादि विधि तोतेगु व्रत कनाः सत् ब्रह्मचर्य् च्चनाः ॥
 ब्रह्मा विष्णु महेश्वरादि सकले सेवादि याकाः च्चन ।
 हे स्वामि, छल्पोलयात शिरनं याना स्तुति वन्दना ॥

थुगु स्येया वव्य “विचार दयेकि” “सि” (सिद्धिरत्न) यागु स्ये वव्याच्चंगु दु । थुंक थये संकेत याः, शायद

च्चय्या स्ये नं श्री सिद्धिरत्नयागु हे खः ।

थवां लिपायागु ‘महासागर’ स्येया खं नं ‘बुद्धयात नमस्कार’ स्येया हे बाखं खः । अथे धयागु थुगु स्ये न ज्ञानमाला संकलनं पिने लाः वन । ‘बै’ द्वारा रचित थव स्ये थुकथं खः :-

महासागर

महासागरय् प्राणि नं छोय माःगु ।

जन्म—जरा व्याधि व मृत्यू त्यादियागु ॥
 खनाः जीव आपाः असामर्थ जुयाः ।

सदां नं हिलाच्चंगु दुव्वादि सियाः ॥

थुमीगू पुकारय् पिता माम पुत्र ।

कका मित्र दाजू किजापि कलात ॥

तथा द्रव्य लायकू व राजयोभोग ।

फुकं त्याग यानाः जुयाः वीतराग ॥

दववं द्वेष रागादि कामादि यात ।

विवेकाग्निया तेजनं भजयात ॥

न्यागू इन्द्रिय यात थव लहाःती काव ।

अले सत्य मालेत गिवसं छि ज्ञाल ॥

कुशलया तपस्यादि अष्टाङ्ग योग ।

अनज्ञं व्यूवगु गुलि कष्ट भोग ॥

फुकं वाक्कुठिनाः रति हे मभाःपा ।

व हे सम्यकानन्दया ज्ञान लाका ॥

अन लोक सुंकाः छिगु बोधिज्ञान ।

कृपां पूर्ण दृष्टि बिल छि समान ॥

मस्योस्ये व वर्णश्रिम प्यंगु जात ।

अर्हिंसादि चर्या वयनाः भिक्षुयात ॥

थव हे बोधि धैगु महा नां छुनाः छि ।

दको सज्जनोपासकोपासिकापि ॥

पुनर्जन्म मृत्यु व्यथायागु घोर ।
समुद्रं विना कष्टं नं पार छोत ॥

“बै”

थ “बै” या लिउने सु रचयिता खः धाये थाकु ।
ज्ञानमालाय् त्वः फिउगु थुगु म्ये लिपा ‘क’ (कम्शील; वर्तमान संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर) रचित ‘मिखा कनाः स्वये,’ ‘अज्ञान खंकि’ व ‘विविसार उपदेश’ शीर्षकया स्वपु म्ये इवः लाकं वयाच्चंगु दु । थव म्येया इवः आः तक ज्ञानमालाया प्रकाशनय् अथे है वयाच्चंगु दु, गये न्हापांगु संस्करणया ज्ञानमालाय् । अज्ञ ववसं च्चंगु ‘म’ या रचना ‘मनयातः म्हसीके’ तक अथे है वयाच्चंगन । थवयां लिउ ‘क’ द्वारा रचित ‘विदा व्यू माता’ वयाः तिनि ‘म’ या रचना ‘बौद्ध मिक्षुप्रतिपत्ति’ वयेमागु खः तर थन नं वर्तमान ज्ञानमालाय् ‘विदा विउ माता’ त्वः फिउलि थथे जूगु खः । त्वः फिनाच्चंगु उगु म्ये थथे खः :-

विदा व्यू माता

वने तेल माता विदा जितः फीने,
च्वने मखु सत्य नं थ्व गृह-जाले ।
मातापिता छिके सहश्र विनती जिगु,
शोक छां यांगु मारं जाल च्वैगु ॥
जल थल नमचर इवगु लोकधातु,
सु दु माता संगम सदां प्रिय बन्धु ॥
प्रत्येक जन्मे जि माता निरवाण तकं,
वियोग मज्जीमा, थुगु पुण्यभावं ॥
गुणोपकार छिगु सुमेरु समान,
यां मफु जिनं छिगु गुणया बखान ।
बालन पालन कोमल कुशुम थ्ये,

यात जित एकपुत्री हृदयया प्राण थे ॥
बियजिनं छु ? छितः गुणया पलेसा,
शलक लुमनि निर्धनिजि अज्ञानि ।
बुद्धया क्षवस श्रद्धा सुबीज विये,
उगु फल महोत्तम सगु छितः भर्णा विये ॥
मेता फोने मेल जितः हे दैव विद्याता,
मज्जीमा गवले दुशील व स्त्री जातिता ।
धात्ये लोकजनया कपटन्हां थ्व माया,
मायां दुख जुलसां थ्वनन्त छाया ॥
भयंकर थ्व लोके भयमदु लोकोत्तरे,
खेके माल ततापि ज्ञान मिखा कनारे ।
दुविखन्हां झी अज्ञानिया सीकेमाल लिस्वया,
वयंकातल जालवया स्वारथि मिले जुया ॥
अन्धाभिमानि छु खनि नभ पथे,
ज्योति प्रकाश रवि शशि तारा रे ।
दुशीलाभिमानि उपहास याःगु,
बुद्धोपदेशित अतुल्य लुमकेगु ॥
विलम्ब याये मेल बने तेल तपोबने,
निम्ह माया मिले जुया बने बुद्ध शरणे ।
बालख जि अज्ञानिया अपराध क्षमाकोने,
प्रणमामि जि माताया कोमल चरणे ॥

“क”

जिके मचाबलयनिसे थुगु म्ये वः । थुगु म्येया लय सारे हे नुगः खुल्लमि । अज्ञ थुगु म्येयागु नेपालया थेरवाद शासनय् ऐतिहासिक महत्व नं दुगु जुयाच्चंगन ।
थुगु म्ये लिपा ‘म’ रचित “भगवान् बुद्धया आरति” ‘यो’ (योगवीरसिंह) रचित अले “रानि मन्दिराया विलाप” वये धुंकाः ‘म’ या रचना “मूलय् जुयाच्चंपि”, “बुद्धयात प्रशंसा” व “मूलगु ज्ञान” वयाच्चंगु दु ।

“रानि मन्दिराया विलाप” थोकन्हय्या संस्करण्य् मदु ।
 थव रचना नेपाःया साप यःगु मालिनी छन्दय् चवयातःगु
 खः । न्हापांगु संस्करण्या बांबालाःगु रस व अनुप्रास
 दुगु रचना मध्यय् थव छपु रचना खः । वर्थे हे ज्ञानमा-
 लाया वर्तमान संस्करण्य् त्वःफिनावंगु मेगु म्ये थुकथं खः
 संसारे थुगु ज्ञान मूल मनया तच्चे विहारं स्वया ।

कांगु सो थन तच्चज्ञान सयका, छु यां चनानं
 खवया ॥१॥

शास्तानं उपदेश ज्ञान विवगु, फूना मवंनी दनी ।
 धात्यें दै जगते धका मन तथा माला व सोसा
 खनी ॥२॥

चित्ते थः मन राग, द्वेष मतसे मालाव सोया दिसैँ ।
 अद्वा भक्ति दुम्हेति हे जक कनी, खंका व
 च्चवं च्चवं पिसं ॥३॥

“म्”

ज्ञानमालाया म्ये भक्तजनपिनि अद्वानुसारया भक्ति
 म्ये खः । सम्यक् दृष्टि जिउ मजिउ खे ल्ययाच्चवनां सह
 मजुउ । उर्क ज्ञानमालाया म्ये वृद्धि जुयावं वनाच्चवंगु
 जुयाः न्हापांगु संस्करण्य् दुगु म्ये हे त्वःफिकाछ्वये ला ज्ञन

हे मजिउ ताया । थवयां लिपा वयाच्चवंगु प्रथम संस्करण्या
 ज्ञानमालाया अन्तिम म्ये “ग्राशिका” (अनुत्तर बोधि-
 ज्ञानया पदवि) सुयागु रचना खः स्पष्ट यजुउ छायधाःसा
 प्रत्येक म्ये वव्य् ‘म’ वयाच्चवंथे थन थुगु मे वव्य् ‘म’ खने
 मदु । ज्ञानमालाया थोकन्हय्या संस्करण्य् धाःसा थवया
 रचयिता महाप्रज्ञा वयनातःगु दु ।

ओ अपूर्वकृष्ण बसु, इण्डियन प्रेस लिमिटेड
 बनारस ब्रांच्य् थानातःगु न्हापांगु संस्करण ज्ञानमालाया
 अन्तिम निझवः म्ये मखु, बरु कविता अर्ति खः । थव हे
 कविता अर्ति न्हाथनाः हानं ज्ञानमालाया प्रथम संस्करण-
 निसें ज्ञिन्यागु संस्करण तकया बुद्धावध २४८६ निसें बुड-
 सम्बत् २५३२ तकया नेपालभाषाया दक्षिण्य् अप्वः पिहा
 वःगु दक्षिण्य् अप्वः स्वीखुद्वलं मयाक प्रति देशया कुन
 कापी प्रचार जुगु ज्ञानमालाया बांलाःगु छु अध्ययन
 अन्वेषण जुइगु आशा यासे “न्हापांगु ज्ञानमाला सफ
 या थुगु अध्ययन वव्चायेके त्यना-

झीगु छे ग्रंथपि मूलगु जुकं मन्त ।

दनिगु भति भति स्वेमज्यू उर्क ज्ञान जुल ग्रन्त । □

मंगल-कामना

यलया सिचुबहालय् लय् लय्पर्ति पुन्हो कुन्ह ये, यल व खपया थो थो खलःपाखे
 ज्ञानमाला भजन याकावयाच्चवंगु दछि फपूगु व भजनखलः पर्तिया न्यासः दां दरं हापं बियाः
 जलपान नं याकावयाच्चवंह्य अद्वावान् चक्रराज शाकययात मंगल-कामना याना ।

—हेराकाजि सुजिका:
 कुतिबाहाः, यल ।

नेपाल धर्मनिरपेक्ष देश जुइमाल

□ रत्नबज्र आचार्य

नेपाल मेसेगु देश स्वयाः चीधं । जनसंख्या नं आपाः महु, छगू कोटि ब चयग् लाख जक दु । परन्तु सर्वोच्च शिखर सगरमाथा थन हे दु । हिमालीप्रदेश, पहाडीप्रदेश व तराईप्रदेश यानाः चिकुगु, लुमुगु व तांन्वः-गु स्वंगु प्रदेश नं थन हे दु । तःधंगु, चीधंगु यानाः च्चापुगु, पवंः व खुसि ला थन अत्याख दु । छगू देशया विशेषता थुपि फुक दु थे थन स्वीखुगु भाषा चलन चलितह वयाच्चंगु दु । आपाः म्हो यानाः नेपालय् थौकन्हय् न्यागु धर्म प्रचलित जुयाच्चंगु खनेदु ।

प्रकृतिजक बल्लाः त्याः यानाः राज याइधयां मनुखं नं नेपालय् थथे हे बल्लाः त्याः यानाः राज्य चलय् यायेगु यात । विवेकशील मनुखं थथे याये मज्यूगु खः । मज्यूगु धयां छु याये ? छु मस्यूपि जनतायात राणाशासन-कालय् ववत्यले फवव ववत्यल । २००७ सालय् प्रजातन्त्र वसेलि नेपालया जनतां नं छु भचा सिल, थुल । देश-देशावरया राज्यव्यवस्था न्यन, ब्वन, खन । थुलि जुइ-धुकाः नं पंचायती शासनं नेपाली जनतायात भूतुइ पाकां सुयातल, छु धाये ह्लाये दइमखु त्वां धकाः पर्चि घस्वाकाच्चन । थुमि मययेक छु धाल कि छु यात कि व अराध्य तत्वय् दर्ती जुइगु जुल । इपालखानाय् दुहां बने मालीगु जुल । उंकि नेपाली जनता थःगु मानवीय हक हितया विषयय्, धर्म व भाषा विषयय्, बक तमज्याःपि नाता-लातित थे सुक च्चनाच्चन । कु-मि सह याना-च्चन । स्याःसां च्चाःसां चुइङ्क महासे च्चनाच्चन ।

विश्वया जन-चेतनाया लहर नेपालय् नं बल । नेपालया जनता जुरुजारुं दन । सी माःसां मयासे जन-आन्दोलनय् त्वंबांबन । गुलिखे ल्याय्हात शहीद जुल, प्रजातन्त्र बल । मनया खें विव्वयेत स्वतन्त्रता दत । आः न्हूकथं राज्य संचालन यायेत संविधान दयेके त्वंगु दु । थुकिया लागी देय् न्यंक च्चंपि जनतात्यगु धापू सःता तःगु दु । थुबले भचासां थूपिसं, निगः आखः च्चये ब्वने सःपिसं भूतुइ धौ फिनाः, ह्लाः प्वः चिनाः च्चनाच्चनेगु ल्वःगु मखु । थथे च्चने जिउगु व त्यःगु मखु । नये माःगु पित्याःबलय् खः, फुदंबलय् मखु । बासः याये माःगु रोग जुइबलय् खः, म्हं फुबलय् मखु । दिल्लां वा बल कि वा पीमाः । आसे धयाच्चवनेगु ई दुगु मखु । इलं सुयातं पिया-च्चनी मखु । हक हितया लागी धायेगु आः हे खः, हालेगु थुबलय् हे खः । आः नं महाल धाःसा गबलय् हालेगु ? लिपा हालां ज्या वइमखु ।

२०१६ सालया संविधानं नेपाल अधिराज्ययात एकमात्र हिन्दू अधिराज्य धाल । थथे धाःबलय् थःत हिन्दू धायेके यःपि लय् लय् ताल । थुलि जक मखु हिन्दुस्थानया हिन्दूत नं मुसुमुसु काल । हिन्दुस्थान, हिन्दू, व हिन्दीया गुलि सत्तीगु सम्बन्ध दु थव धयाच्चने माःगु मखु । उंकि हाँपि लय् मताइगु गन ? नेपाल छगू स्वतन्त्र सार्वभौमिक सत्ता दुगु राष्ट्र खः धकाः थुइक नं आः हानं हिन्दुस्थानया हिन्दूजनतां नेपाल हिन्दू अधिराज्य हे जुइमाः धकाः तिबः बियाहयाच्चन । थव नेपाली जनताप्रति हिन्दुस्थानया हिन्दूतय् गुजाःगु माया खः धायेमहु ।

नेपालय् हिन्दूधर्मया मठ मन्दिर जक मखु बौद्ध स्तूप, चैत्य, बिहार, गुम्बा नं उलि हे दु। पूर्व भैर्चिनिसें पश्चिम महाकालीतकया हिमाली प्रदेशय् गाँ गाँ पतिकं गुम्बा दु। थव गुम्बा पहाडीप्रदेशय् नं दु, तराईप्रदेशय् नं दु। शान्तिनायक भगवान् बुद्धया जन्म थव नेपालया तराई प्रदेशय् जूगु खः। थव बुद्धजन्मभूमि लुम्बिनी नेपालया जक धार्मिक स्थल मखु अन्तर्राष्ट्रिय धार्मिक स्थल खः। थथे हे काठमाडौंया स्वयम्भू व खास्ति चैत्य नं सकल बौद्धतय् लागी उलि हे पवित्र पुण्यस्थल खः।

नेपालया शेषी, ल्होवा, थकाली, गुरुड, तामाङ व नेवाःत जन्मना बौद्ध खः। थुमि जन्म जुसांनिसे सीधुकाः तक नं बौद्ध परम्परा अनुसार लामा व गुम्बाः जुपिनिपाखे क्रिया कर्म यायेमाः। थौकह्लय् नेपालय् स्थविरवाद नं उलि हे प्रचार ज्युआच्चंगु दु। नेपाली व नेपालभाषां थेरवादया ग्रन्थ उलि हे पिहां वयाच्चंगु दु। थव न्हाहाहस्यां नं द्वनास्वये फुगु खः। बौद्धधर्म हिन्दूधर्मया कचा खः मखु सीके फुगु खः। नेपालया शेषी, ल्होवा, थकाली, गुरुड, तामाङ व नेवाःत बौद्ध खः हिन्दू मखु। बुद्धधर्म हिन्दूधर्मया शाखा मखु। थुकिइ किञ्चित् मात्र नं शंका याये थाय् मदु।

हिन्दूधर्मया छह निहू धर्म भुरंधरतयसं जक बुद्धधर्मयात हिन्दूधर्मया शाखा खः धाःगु खः। मेविसं ला बुद्धधर्मयात बुद्धधर्म हे धयाच्चवन, वैदिक धर्मयात वैदिक धर्म हे। थव थया कचा खः, थव वया मचा खः धकाः गबले मध्याः। छु गुम्बाय् स्वनातःह्य खः हिन्दू धर्मयाहु खः ला? छु विहार व चैत्य, देगः व आगं वैदिक धर्म-खः ला? छु विहार व चैत्य, देगः व आगं वैदिक धर्म-स्थापना यानातःगु खः ला? हिन्दूभूतानुसार ईश्वर व आत्मा नित्य खः। वेद पुराण थुकिवा ग्रन्थ खः। बुद्धधर्म ईश्वरया सत्ता मानय् मयाः; आत्मा दु धकाः।

मधाः। वेद व पुराणयात थःगु धर्मग्रन्थ धकाः नाला-मकाः। बौद्धतय् त्रिपिटक व नव व्याकरण अलगग हे ग्रन्थ दु। उर्क बुद्धधर्म हिन्दूधर्मया कचा मखु, ख हे मखु।

बुद्धधर्म नेपाल छगु देशय् जक चलय् जुयाच्चंगु धर्म नं ला मखु। बुद्धधर्म श्रीलंका, बर्मा, थाइल्याण्ड, लाओस, कम्पूचिया, भियतनाम, चीन, कोरिया, जापान आदि देशय् नं दुगु धर्म खः। छु थुपि देशय् प्रचार जुया-च्चंगु बुद्धधर्मयात नं हिन्दूधर्मया शाखा धाये फु ला? थथे धयां सुनानं खः धकाः मानय् याइ ला?

संसारया मेमेगु देशय् दुगु बुद्धधर्म अे हे नेपालय् दुगु बुद्धधर्म नं व हे छगु खः। पाःसा भाय् व थाय् जक पाः, मेगु छु मयाः। बुद्धधर्मया थःगु हे दर्शन दु; थःगु हे शील आचरण व समाधि दु; मध्यममार्ग दु। वयवहार पक्षय् नं थव उलि हे दुलाः, उलि हे स्यल्लाः, उलि हे बल्लाः। थवया थःगु हे विशेषता दु। थःगु हे सत्ता दु। थवयात हिन्दूधर्मया कचा धाये गुरुकर्त्त नं मल्वः।

नेपालय् च्चापुगुया मुलय् कैलाशपर्वत दु, पहाडी-प्रदेशय् पशुपतिनाय दु, तराईलय् जानकी मन्दिर दु। थव पवित्र पर्वत, मन्दिर, शेव व वैष्णवतय् लागी जक मखु सकल नेपालित् लागी नं उलि हे पवित्र तीर्थस्थल खः। थथे हे च्चापुगुया मुलय् च्चंगु मुक्तिनाथ, काठ-माडौलय् च्चंगु स्वयम्भूनाथ, बौद्धनाथ व तराईलय् च्चंगु लुम्बिनी नं समस्त नेपालित् लागी पावन धाम खः। थथे वैदिक धर्मवलम्बीत व बौद्धधर्मवलम्बीत ल्वापु-धयागु मदयेक परस्परय् जायाच्चंयथाय् 'हिन्दूअधिराज्य' धयागु म्बाः मदुगु खे न्हाहनाः वैमनस्य हनेगु बांलागु खे मखु।

थव नेपालय् आः वैदिकधर्म व बौद्धधर्म जक दुगु नं मखुत। सिख व जैनया लिसे इस्लाम व ख्रिश्चियन (त्यं २८ पेजया)

आनन्दभूमि

परियत्ति दुनेया खँ

नेपाल बौद्ध परियत्तियात ग्राहालि

नेपाल बौद्ध परियत्ति आर्थिक उपसमितिपाखे व हेराकाजी सुइकाः मार्फत आर्थिक ग्राहालि विद्याविज्ञापि ववय् न्त्यथनातयांपि महानुभावपिन्त ने. बौ. प. समितिपाखे दुनुगःया सुभाय् व कृतज्ञता देषाःगु दु।

मोतिलाल शिल्पकार, लोकेश्वर टोल जाउलाखेल २५०१।-, ज्ञानज्योति कंसाकार, ये १५००।-, सानुरत्न स्थापित, ज्याथा छुस्यावहा: ११००।-, रत्नराज शाक्य, भिन्न्यः वव, १०००।-, हेराकाजि सुइकाः, कुतिबहाः, नागबहाः १०००।-, धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठी, धर्मकीर्ति विहार ५८१।-, प्रकाश वज्राचार्य, ये ५००।-, पूर्णकाजि, भोताहिति ३०१।-, धर्मदास ताम्राकार, क्षेत्रपाटी ३०१।-, जुलुमकृण शिल्पकार, जोमबहाल ल. पु. २०१।-, प्रेमकुमार शाक्य हँखा, ल. पु. १२५।-, हर्षरत्न ताम्राकार, मरुत्वा: १५०।- कान्छारत्न तुलाधर, पुतलीसडक १०५।-, हेराकाजि शाक्य, न्हाफः ल. पु. १०५।-, धनबहादुर नकर्मी, ढल्को, क्षेत्रपाटी १०५।-, अस्वरबहादुर नकर्मी १०५।-, इन्द्रमान मह. जन, त्योङ ये ११०।-, महारत्न वज्राचार्य, स्वर्णभण्डार हेटोडा १०१।- बेद्यारत्न शिखाकार, तेबहा: १०१।-, डा. चन्द्रेशरत्न तुलाधर, तीनधारा, दरबारमार्ग १००।-

अतिरिक्त परीक्षाया परिणाम

बंगु २०४७ श्रावण ६ गते जुगु बु. सं. २५३३ बागु ने. बौ. प. शि. अतिरिक्त परीक्षाया परिणाम परीक्षा उपसमितिपाखे प्रकाशित याःगु दु। प्रारम्भिक प्रथम

वर्षनिसें कोविदया अन्तिम वर्षतकया कूल ६३ म्ह विद्यार्थीतसें आवेदन व्यूगु मध्यय् परीक्षाय् सम्मिलित जुयाः उतीर्ण जूपि जम्मा ४८ म्ह दुगु जुल। कोविद अन्तिम वर्षय् अनगारिका निक्खमी व मंगलदेवी शाक्य उतीर्ण जूगु जुल। अथे हे कोविद प्रथम वर्षय् न्हुछेनानी शाक्य; परियत्ति सद्ब्रह्म पालक्य् रमिता शाक्य, अनुबाबा तुलाधर व मुगीन्द्र शाक्य उतीर्ण जूगु दु। थुगु हे रूप प्रवेश द्वितीय वर्षय् ४ म्ह, प्रवेश प्रथम वर्षय् ३ म्ह, प्रारम्भिक तृतीय वर्षय् ६ म्ह, द्वितीय वर्षय् ७ म्ह व प्रथम वर्षय् १६ म्ह परीक्षार्थीपि उतीर्ण जूगु जुल।

शैक्षिक भ्रमण

२०४७ भाद्र ३० कुन्तु यशोधरा बौद्ध विद्यालय थेना ल. पु. या ने. बौ. प. शिक्षाय् ब्वनाच्वर्णपि विद्यार्थीतयत् बलम्बु प्रणधिपूर्ण महाविहारय् शैक्षिक भ्रमणय् ब्वनायंकूगु दु। भ्रमणस्थलय् आयोजना याःगु विशेष कार्यक्रमय् शिक्षक शिक्षिकापि श्र० माधवी, महेन्द्ररत्न शाक्य, पञ्चराज शाक्य, लोकरत्नशाक्य, इन्दिरा व मंगलदेवी शाक्यपिसं शैक्षिक भ्रमणया महत्व बारय् कनाबिज्यात। उगु कार्यक्रमय् विद्यार्थीतय् पाखे लेख - रचना, कविता व मे न्यंकेगु यात। थुको कमशः रीतादेवी शाक्य, ज्ञानकुमारी शाक्य, नानीशोभा, रत्नमाया, अनीता शाक्यपित्त उगु समाया नायः भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरं पुरस्कार प्रदान यानाबिज्यात। अनगारिका संघरक्षितां धन्यवाद जापन यानाबिज्ञासे बलम्बुया उपासक उपासिकापिसं शैक्षिक भ्रमणय् ग्राहालि यानाबिज्ञाःगुलि

शुभाय् देषाना बिज्यात् । श्वयां न्हृः ने. बौ. प. शि. या
शिक्षक, विद्यार्थी व बलम्बुया उपासकपिनिपाखें ज्ञानमाला
अजन जुल । विद्यार्थीतयत् अन्नं लिपा थकवाः त्रिभुवन
पार्कय् नं चाःहीकूगु खः ।

पुरस्कार तथा प्रमाणपत्र वितरण

नेपाली बौद्ध परियति शिक्षा ब. सं. २५३३ स
उत्तीर्ण जूर्जिं विद्यार्थीतयत् बीगु पुरस्कार तथा प्रमाणपत्र
वितरण समारोह थ्य हे २०४७ क्रांतिक २४ गते शनिवार
न्हनसिया १२ ताः इल्य मणिमण्डप विहारय जुइगु दु ।
उगु दिनय सकल विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक, उपासक
उपासिकापिन्त व गन्धमान्यर्थित अन उपस्थित जुइत व
पुरस्कार वितरणया लागी आर्थिक तथा अन्य सहयोगार्थ
ने. बौ. प. शि. प्रधान केन्द्र इनाप याःगु दु ।

परियत्तिया महत्व व आवश्यकता

बहुजन हिताय, बहुजन सुखायया लागी नीन्यासःदं
न्हृः तथागतं सम्बोधि लाभ यानाबिज्यात् । व हे धर्म-
यात वास्तविक कथं थुइकेगु म्हसीकेगु शिक्षा हे परियत्ति
खः । बुद्धशासनयात प्रतियत्ति) शासन (शिक्षा अध्ययन
यायेगु), प्रतिपत्ति शासन(शील, समाधि धुतंगादि पालन
यायेगु) व प्रतिबेध शासन (मार्ग फल निर्वाण प्रज्ञा प्राप्त
यायेगु) धकाः स्वंगु प्रकारं विभाजन यानातल । थुकी
न्हापां परियत्ति हे माः । परियत्ति मदयेकं प्रतिपत्ति व
प्रतिबेध नितां प्राप्त याये फे भबु । उकिं अकुशलयात
विनष्ट यानाः दोष मदयेक जीवनयात सुख बीगु हे परि-
यत्तिया रस खः । गुम्हसिनं परियत्ति व्वनी वं परियत्तिया
महत्व थुइ, संसार अनित्य धकाः सी, दुख भुक्त जुइगु
कुतः याइ । परियत्तिइ निर्मलगु वा स्वच्छगु विचारधारा
दु । लै द्वंम्हसित लै क्यने थें अज्ञानय् मर्भिगु ज्याय् लानाः
वास्तविक धर्म मथुयाच्चवंम्हसित लै क्यनाबी । गथे अन्ध-

कारगु थासय् मतया जः दइबलय् बस्तु खने दइ अथे हे
परियत्तिया अध्ययन याःसा घःचाः हिले थें चाःहिलाच्चवंगु
संसारं तरय् जुइगु लैपु लुइ ।

ज्ञानकुमारी शाक्य

प. स. पा. या प्रवेश तृतीय वर्ष
यशोधरा बौद्ध विद्यालय

परियत्ति व्वनाः जि थूगु

परियत्ति झीगु मनुष्य जीवनय् तसकं हे आव-
श्यकगु शिक्षा खः । परियत्ति व्वनाः झीसं प्राणीहिसा,
याये मज्यू, खुया काये मज्यू, व्यभिचार याये मज्यू, खुगु
खै लहाये मज्यू सुरापान याये मज्यू, थः स्वयाः थकलि-
विन्त आदर गौरव तयेमाः मांबौर्पिगु सेवा यायेमाः, भिर्पि-
नाप संगत यायेमाः, ठाक वचन लहाये मज्यू, करुणा
तयेमाः दान बीमाः धकाः थुल । मर्भिपनाप संगत याये-
मज्यू, खुगु बांमलाःगु ज्या याये मज्यू धकाः नं सिल ।
धम्मपदय् धयातःगु बवय् न्ह्याथनागु कविता जितः साप
यः जू ।

पासामाः थः सोया मिम्ह, मदुसा थः समानम्ह ।

मदुसा बह या धैर्य, याये मते तर मूर्खम्ह ।

रीतादेवी शाक्य

प. स. पा. या प्रवेश तृतीय वर्ष
यु. बौ. बि.

(२६ पेजया ल्यं)

धर्म नं थन दु । उकिं थुलिमछि मेमेगु धर्म थःनाला च्चवं
दयेक दयेकं थुमित न्ह्याः बवत्यलाः हिन्दूधर्मयात जः
च्चछायाः नेपालयात 'हिन्दूधरिराज्य' धाये मजिल ।

उकिं नेपालया भावी संविधानय् वर्तमान प्रजातन्त्र
व मानवअधिकार प्रतिबिस्त्रित जुइकथं नेपालयात धर्म-
निरपेक्ष देश धोषित यायेत सम्बन्धित संविधान सुझाव
आयोगयात हार्दिक धनुरोध दु । □

(चिनाखँ)

जि बिसिमवना

—लक्ष्मी श्रेष्ठ

जि गुलि गुलि तापाकक वना, थाय् तापापां वल
जि गुलि लिफः स्वया खसुं भुनाः छुं छुं हे मखं,
वँवं मगाः, लिहां नं वये मफु,
उकि बुद्ध ! छं थुइकि जि बिसिमवना ।

जि छुं छता न खुयागु मदु,
जितः खुमिखां स्वइर्पि यकवं दु,
जि र्याये ला मग्याये बिचय् लात
अय्सां भगवन् ! छं थुइकि जि बिसिमवना ।

छपा न्हाय्पं खवांय्, छपा न्हाय्पं तिप्यं
मिखा नं छपा तेल्लाः छपा खू जि
गुबलें खं गुबलें मखं जिगु छ्यंया चाल गथे,
थव दृन्द थारा न्हूसां महामानव ! जि बिसिमवना ।

जि बिसिमवना जिगु वीभत्सता खनाः,
जि बिसिमवना जिगु धात प्रतिधात खनाः
जि बिसिमवना थःत थम्हंतुं तंकाः
तर भगवन् ! बिसिवनेमाःम्ह जि थू, अय्सां बिसिमवना ।

श्रीष्ट गतिविधि

[नेपालीभाषा]

संगायना धर्मदेशना

२०४७ आश्विन १६, काठमाडौं-

दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको इच्छानुसार वृहाँको अर्धशताब्दी उपसम्पन्न पुण्यदिवसको उपलक्ष्यमा संगायना धर्मदेशना, कल्पवृक्षदान तथा क्षीर भोजन कार्यक्रम स्थानीय आनन्दकुटी विहारमा सम्पन्न भएको छ । २ दिन चलेको सो कार्यक्रममा पहिलो दिन जलपान, बुद्धपूजा, संगायनाधर्मदेशनाको शुभारम्भ तथा भिक्षुसंघ र अनगारिकाहरूमा भोजन प्रदानका साथै उपासक उपासिकाहरूमा क्षीरभोजन प्रदान गरिएको थियो ।

संगायनास्थल धर्मालोकागारमा उसबेला संगायना हुँदा झंको चित्र टाँगी पित्तलको चेत्य प्रतिकृति, मैनबत्ती बालिएको र त्यसमुनि एउटा घडी राखिएको तथा दिवंगत भिक्षु अमृतानन्दको फोटो सजाएर त्यसको अगाडि पिण्डपात्र एवं फूल र मैन राखिएको थियो र भिक्षु सुबोधानन्दहारा अमृतानन्दको स्मृतिमा कवितापाठ गरिएको त्यसबेलाको दोश्रो दिनमा भिक्षु, लामा, वज्राचार्य, अनगारिका तथा अनीहरूलाई क्षीरभोजन प्रदान र ती-तीने निकायबाट पूजापाठ र तीने निकायलाई समेत कल्पवृक्षदान पनि भएको थियो ।

आजीवन ग्राहकमा थप

२०४७ कातिक, ११, काठमाडौं-

बौद्धजगत्‌मा प्रसिद्धि पाइराखेको बौद्ध मासिक पत्रिका आनन्दभूमिमा पाटन नक्कहिलका जुजुरत्न शास्य र नयाँबानेश्वरका धूकुण अधिकारी दुइजना थप भई अहिले आजीवन ग्राहक संख्या ४७२ पुर्गेको छ ।

वृहत् प्रवचन

२०४७ आश्विन २७, काठमाडौं-

वृहाँको संधाराम भिक्षु तालीम केन्द्रमा पुवा बौद्ध समूहको आयोजनामा भावी संविधान मस्यौदामा धर्म, भाषा र जाति विषयक वृहत् प्रवचन कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । भिक्षु सुदर्शनसमक्ष शीलप्रार्थना शान्तरत्न शाक्यबाट स्वागतभाषण एवं त्रिरत्न मानन्दरबाट धन्यबाद ज्ञापन भएको त्यस कार्यक्रममा सभापतिको आसनबाट साहित्यकार पारिजातले संविधानमा हिन्दू शब्द धुसाएर संविधानलाई नै संपूर्ण नेपालीको नबनाई हिन्दूहरूको मात्र बनाउन खोजिएको छ जो पक्षपातपूज छ भन्नुभयो । यस्तै वामपन्थी नेता शम्भुराम श्रेष्ठले धार्मिक स्वतन्त्रताको लागि आन्दोलनमात्र एक बाटो भएको र यसको लागि कोही पनि पछि हट्न नहुने कुरा बताउनुभयो । समूहका सदस्य डा० केशवमान शाक्यले जनशान्दोलनमा बौद्धधर्मविलम्बीहरूले निर्भीकताका साथ मूमिका खेलेको चर्चा गर्नुभयो साथै जनजाति महासंघका

अध्यक्ष प्रा. सुरेश आले मगरले तानाशाही पञ्चायती व्यवस्थामा जस्तै अहिलेको प्रजातान्त्रिक संविधानमा पनि अन्यायपूर्वक हिन्दूअधिराज्य कायम गरियो भने यसलाई सशक्त रूपमा प्रतिकार गर्नुपर्ने र यसबाट उत्पन्न असमानस्थितिको जिम्मेदार संविधानमा हिन्दूराज्य बना-उनेहरू नै हुनेछन् भन्नुभयो । त्यसरी नै डा० वज्रराज शाक्यले हिन्दूराज्य बनाउनेको चुनौटीलाई प्रजातन्त्रवादी सबैले संगठित भई मुकाबिला गर्नुपर्ने कुरा बताउनुभयो र मेजर सन्तोष राईले हिन्दू ब्राह्मणबादले नेपाललाई जति शोषण गरेको छ त्यति त उपनिवेशवादबाट पनि नभएको कुरा प्रष्ट पार्नुभयो । साथै संघाराम भिक्षु तालीम केन्द्रिका व्यवस्थापक भिक्षु मैत्रीले बहुसंख्यकलाई बेवास्ता गरी धार्मिक प्रजातन्त्रप्रति कुठाराघात गर्न खोजिएको अप्रजातान्त्रिक व्यवस्था हुन लागेकोमा घोर भत्सना गर्नुभयो । अन्तमा तमु (गुरुड) बौद्ध सेवा समितिका सदस्य गणेशमान गुरुडले संविधानमा पुनः हिन्दूराज्य नै राख्न खोजिनु हिजो रितौ आएको जोगी आज बीणा बजाएर आएको जस्तै प्रजातान्त्रिक भनाउँदाहरूले गरेको व्यवहारले विडम्बना भएको छ, अतः हामीले संगठित भएर संशक्त रूपमा विरोध गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिनु-एको छ ।

धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र नै होस्-एक वक्तव्य ०४७ कातिक ३, ललितपुर-

यहाँको नबहाल परिवारका तर्फबाट रजत र हरूले एक वक्तव्य प्रकाशित गरी नेपाल धर्मनिरपेक्ष नै होस् र कसैको धर्मकीमा लाग्नु उचित छैन भनी छ । वक्तव्यमा भनिएको छ—

नेपालमा प्रजातन्त्रको लगत्तै पछि धर्म सम्बन्धी बाद आएको छ । हुनत आपनो धर्म आफूलाई

ठूलो हुन्छ, अहिले नेपाललाई हिन्दुराष्ट्र या धर्म निरपेक्ष राष्ट्र घोषणा गर्नेमा विवाद आयो, गएको दिनमा आवास तथा भौतिक योजनामन्त्री डा० अच्युतराज रेमीले नेपाललाई हिन्दुराष्ट्र घोषणा नगरे पशुपतिमा गएर आमरण अनसन बस्ने धर्मकी दिएका छन् । उहाँ हिन्दुधर्मालम्बी दुनुहुन्छ त्यसले धर्मकी दियो । धर्मकी दियो भन्दैमा त्यसैगरी घोषणा गर्नु नै पछ भन्ने केही छैन । हामी धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र चाहन्छौं, हामी पनि अन्सन बस्न सक्छौं । त्यसले नेपाललाई धर्म निरपेक्ष राष्ट्र नै घोषणा गरे सबै नेपालीले आ-आपनो धर्म खुसीका साथ भनाउन पाउने हुनाले सम्पूर्ण नेपालीमात्रको कल्याण हुने आशा राखदछौं । हिन्दुधर्मालम्बीहरूले आपनो शक्तिले नभ्याएर भारतबाट बाबाजी बोलाई बालाजूमा कोटि होम गर्न लगाइयो, त्यतिले पनि नभ्याएर अवैधनाथ लगायत अन्य युप्री व्यक्तिहरू बोलाई बोल्न लगाइयो । बौद्धधर्मालम्बीलाई धेरै कमजोरी ठानेका छन् । नेपालमा बौद्धहरूको संख्यामा पनि कटौटी गरी ५ प्रतिशत मात्र देखाइयो, त्यो सयकडा सय झूठ कुरो हो । भन्ने हो भने सन् १९८१ को जनगणनामा ५३ प्रतिशत बौद्ध संख्या देखाएका छन् तर हामी बौद्धमार्गी भएर पनि बौद्ध राष्ट्र घोषणा गर्न आग्रह गरेन्नै, बल्कि धर्म निरपेक्ष राष्ट्र घोषणा गरियोस् भनेका थियो । सबैमा अनुरोध यो छ कि विदेशी हुलियाहरूले आपनो देशलाई हिन्दुराष्ट्र घोषणा गर्न नसकेर नेपालमा खलबल मचाउँदै आएका छन्, उनीहरूको पछि नलाभ आग्रह छ, र एउटा कुरा गएको असार १६ गते धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र घोषणा गर्नेबारे हजारोंको शान्ति पदयात्रा गएकोमा १०,३३८ मात्र सही निस्कियो भने त्यसको बिरुद्ध १६ गते असारमा हिन्दुराष्ट्र घोषणा गर्न गएको जुलूसमा १० हजार मान्छे नहोला—सहीभन्ने ३०,८८६ निकालियो । यो

हस्ताक्षर एकदम ने झूठो सही हो । यसरी धेरे सही देखा-
एर जनताको आँखामा छारो हात्न खोजेको हो, जे हो स-
हामी उनीहरूको पछि नलागाँ, धर्मनिरपेक्ष हुनेमा प्रतीक्षा
गर्ने ।

१५ दिने बुद्धधर्म परिचयात्मक गोष्ठी

२०४७ आश्विन ३, काठमाडौं-

नेपाल घेरुड तथा युवा बौद्ध समूहको संयुक्त
आयोजनामा स्थानीय बुद्धिवाहारमा १५ दिने बुद्धधर्म
परिचयात्मक गोष्ठी सम्पन्न भयो । बुद्धधर्मको प्रारम्भक
शिक्षा दिने उद्देश्यले संचालित त्यस गोष्ठीमा ८० जना
तामाड बन्धुहरूले भाग लिएका थिए । सो बेला बौद्ध-
विद्वानहरू तथा नेपाल बौद्ध परियतिका शिक्षकहरूद्वारा
आध्यापन गरिएको थियो ।

सो गोष्ठीको समापन समारोहमा सहभागीहरू-
लाई प्रमाणपत्र वितरण गर्दै प्रमुख अतिथिको आसनबाट
निर्माण, यातायात तथा आपूर्ति मन्त्री मार्शल जुलुम
शाक्यले भन्नुभयो—“अहिने बनिने संविधान वेद तथा
उपनिषद् जस्तो अपरिवर्तनशील नभई समय र आवश्यक-
तानुसार संशोधन गर्न सकिने र प्रकाशित हुने संविधान
चित नबुझेमा सो समाधानको लागि अप्रसर हुनुपर्दछ ।
यस प्रकारको बौद्धगोष्ठी काठमाडौंमा मात्र सीमित नगरी
तराई र पहाड पर्यन्तमा गर्नु अत्यावश्यक छ ।” बुद्धधर्म
प्रत्येक जनमानसमा फैलाउनु आवश्यक छ ।” यसेगरी सो
बेला भिक्षु सुमंगल, प्रा. जगमान गुरुङ, सीताराम तामाड
र प्रा. भिक्षु सुदर्शनले बौद्धधर्मको व्यावहारिकता र
संविधानमा बौद्धप्रति षड्यन्त गरेको कुरामा सजग हुन-
पर्ने कुरामा खुला विचार व्यक्त गर्नुभयो । समूहका
अध्यक्ष हर्षमुनि शाक्य, तामाड घेरुडका महासचिव परशु-
राम तामाड, डम्भरबहादुर तामाड, हितबहादुर तामाड

र समूहका सचिव त्रिरत्न मानन्धरले बनि बौद्ध जागरण
र धर्म निष्पक्षता विषयमा जोडार मन्तव्य व्यक्त
गर्नुभयो ।

धर्मनिरपेक्षतामा जोड

२०४७ कार्तिक ११, काठमाडौं-

यहाँको नेपाल बौद्ध समाजले एक प्रस्ताव पारित गरी
सो प्रस्तावमा प्रजातन्त्र अनुकूल धार्मिक व्यवस्था आगामी
संविधानमा उलेख हुनेछ भनी आशा व्यक्त गर्दै संविधा-
नमा जे जस्तो शाएतापनि सही प्रजातन्त्र कायम गर्ने हो
भने धर्मनिरपेक्षतामा विशेष जोड दिइने रहनुपर्दछ भनि-
एको छ ।

[नेपालभाषा]

सफू उलेज्या जुल

१११० कउलाथ्व ७, ये-

बौद्धधर्मय आधारित ब्रत सम्बन्धि “सोमावास्त्व
व्रतकथा” नांगु वेदानन्द वज्राचार्यं च्चःगु सफूया उलेज्या
वज्राचार्य पुचलय देथाकुलि जुयाच्चंहृ हरिलाल वज्राचार्य
यानाबिज्यात । पं. दिव्यवज्र वज्राचार्यया सभापतित्वं
जूगु उगु समारोहय दि० वि० वि० या भूतपूर्व रेक्टर
दिव्यानन्द वज्राचार्य पाखें लसकुस न्वचु जूगु खः । अये हे
साहित्यकारपि प्रेमबहादुर कसाः, फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य
सुवर्ण शाक्य व चुन्दा वज्राचार्यपिनिपाखे बौद्धसंघ
व्यावहारिकता व वैज्ञानिकता एवं आदर्श आम सत्यम्
आधारय न्हृथनावैच्चंगु खंय थःयःगु विचार
जुल ।

बुद्धपूजा व धर्मदेशना

१११० कउलागा ८, ये-

थनया श्रीखण्डतरमूल महाविहारस (

बाहा:) थः मदुहृ जहान कुलबहादुर शाक्य व मदुहृ म्हाय्
 चांदीं शाक्यया लमन्तिइ मायादेवी शाक्यपाखे बुद्धपूजा व
 धर्मदेशनाया ववसा: ववचाल । भिक्षु कुमार काशय महा-
 स्थविर मुख्य धर्मदेशक जूगु उगु कार्यक्रमय् लसकुस यासे
 मुबर्ण शाक्य धर्मया नामय् यानावयाच्चंगु पूजाविधियात
 संशोधन यानाः सुधार यानाः चित्तशुद्धी व स्वभावशुद्धिइ
 जोर बिहामाःगु खे कंसे थुकथंया वार्षिक बुद्धपूजा व
 धर्मदेशना पुलांगु सराद्वप्रथाया न्हृगु जागरण खः धया-
 विज्यात । उवयलय् थःगु मन्तव्य व्वकाः अनगारिका
 धम्मबतीं धयाविज्यात, “धर्म धैगु मन स्वच्छ अले थः
 चवनाथाय्या वातावरण स्वच्छ यायेगु खः । मनय् खिति
 याकाः इवाचलय् चवनेगु मनूया लागी गुगु कथं न त्वःगु
 वे मछु । थथे धायेबले मनूतय् ययेये यः तर जिपि ह्या-
 गीतय् गु लागी सुयां यः मयःया मतलब मदु, सकसिगुं
 चिया लागी कनेगु थुइकेबीगु जिमिगु कर्तव्य खः । श्री
 थः हे आदर्शया नमूना जुइमाः, खे अक लहानां मजित ।
 बोद्ध बाखनय् थुजोगु आदर्शया खेत यववं दु । उंकि भिंगु
 वे न्यनाः उकीयात पालन यायेमाः ॥” थथे हे फणीन्द्ररत्न
 चन्नाचार्यं खः छह्य वज्राचार्य जूगुया नातां मदुपिगु लुम-
 न्तिइ याइगु लौकिक व लोकोत्तर पूजा यायेगु खे सिया-
 चंगुलि श्रीसं मनूमात्र उद्धार जुइगु खेपाखे विचाः यानाः

पलाः श्रीमाः धयाविज्यात । थथे हे चैत्यलाल श्रेष्ठं
 सिखंमूबाहाया इतिहास कनाः थःगु सांस्कृतिक निधियात
 बच्य यायेमाःगु खे न्हृथनादिल । प्रत्यन्तय् धर्मदेशना यानाः
 भिक्षु कुमार काशय महास्थविरं मनूमात्रया कर्तव्य मनू-
 मात्रया हितयायेगु खः धासे लोकज्ञानया आधारय् जग-
 वान् बुद्धं वियाविज्याःगु शिक्षायात न्हृथनाविज्यात ।
 सभा ववचाय्काः उपासक उपासिकार्पित जलपान व भिक्षु
 अनगारिकार्पित जोजन प्रदान नं जुल । उगु सभा कुंज-
 बहादुर रजितकारपाखे संचालन जूगु व स्वयम्भू ज्ञान-
 माला भजनं सुरु जूगु खः ।

देगः लह्वनेगुलिइ न्हृ-जागृति

१११० कठलाथ्व १०, ये-

थनया श्रोम् बाहाःत्वाःया मञ्जुश्रीनक महा-
 विहारया विश्वकर्मा द्यःया छें लह्वनेगुली उक्त विहारया
 संघं न्हृगु जागृतिकथं सोच्य याःगु दु । श्राःतकय् बोद्ध-
 तसें महायातकथं हनावैच्चर्पि द्यःपिनि देगःत हिन्दूपरम्प-
 राया पैगोडा शैलीकथं दयेकावयाच्चंगुली आवंलि बोद्धं
 तसेंहर्पि द्यःपिगु देगः श्रीमाः शैलि दयेकेगु बुद्धधर्मानुकूल
 जुइ भनं उगु विश्वकर्मा द्यःछें श्रीमाः लसिवयेक डोम व
 गजूतया: दयेकेगु कवःछिउगु दु । □

भितुना

नेपालसम्बत् ११११ क्यंगुया लसताय् नेपालय् न्हृकथंया धार्मिक प्रजातन्त्र द्वलनाः
 नेपाःमितय् दथुइ थवंथवय् शान्ति कायम जुइमा
 धकाः भितुना द्यछाना ।

-आनन्दभूमि परिवार

बाहा:) यः मदुहू जहान कुलबहादुर शाक्य व मदुहू म्हाया
 चांदनी शाक्यया लुमन्तिइ मायादेवी शाक्यपाखे बुद्धपूजा व
 धर्मदेशनाया ग्रसाः ववचाल । भिक्षु कुमार काशयप महा-
 स्थविर मुख्य धर्मदेशक जूगु उगु कार्यक्रमय लसकुस यासे
 सुबर्ण शाक्यं धर्मया नामय यानावयाच्चंगु पूजाविधियात
 संशोधन यानाः सुधार यानाः चित्तशुद्धि व स्वभावशुद्धिइ
 नोर बिहमाःगु खे कंसे थुकथंया वर्षिक बुद्धपूजा व
 धर्मदेशना पुलांगु सराद्वप्रथाया न्हूगु जागरण खः धया-
 विज्यात । उबयलय थःगु मन्तव्य प्वंकाः अनगारिका
 धम्मबतीं धयाविज्यात, 'धर्म धैगु मन स्वच्छ अले थः
 उवनाथाय्या वातावरण स्वच्छ यायेगु खः । मनय खिति
 वाकाः धयाचलय च्वनेगु मनूया लागी गुरुं कथं न त्वःगु
 वं मखु । थे धायेबले मनूतय मयये यः तर जिपि त्या-
 गीतयगु लागी सुयां यः मयःया मतलब मदु, सकसिगुं
 जिया लागी कनेगु थुइकेबीगु जिमिगु कर्तव्य खः । झी
 वः हे आदर्शया नमूना जुइमाः, खे जक लहानां मजिउ ।
 ओढ बाखनय थुजोगु आदर्शया खेत यववं दु । उर्कि भिगु
 वं न्यनाः उकीयात पालन यायेमाः ।" थे हे फणीन्द्ररत्न
 ब्राचार्यं थः छहा वज्राचार्य जूगुया नातां मदुपिंगु लुम-
 न्तिइ याइगु लौकिक व लोकोत्तर पूजा यायेगु खे सिया-
 चंगुलि झीसं मनूमात्र उद्वार जुइगु खेपाखे बिचाः यानाः

पलाः छीमाः धयाविज्यात । थे हे चैत्यलाल श्रेष्ठं
 सिखं मूबाहाःया इतिहास कनाः थःगु सांस्कृतिक निधियात
 बचय यायेमाःगु खे न्हूथनादिल । प्रान्तय धर्मदेशना यानाः
 भिक्षु कुमार काशयप महास्थविरं मनूमात्रया कर्तव्य मनू-
 मात्रया हितयायेगु खः धासे लोकज्ञानया आधारय जग-
 वान् बुद्धं बियाविज्याःगु शिक्षायात न्हूथनाविज्यात ।
 सभा ववचाय्काः उपासक उपातिकार्पित जलपान व भिक्षु
 अनगारिकार्पित भोजन प्रदान नं जूल । उगु सभा कुंज-
 बहादुर रंजितकारपाखे संचालन जूगु व स्वयस्मू ज्ञान-
 माला भजनं सुर जूगु खः ।

देगः लट्टवनेगुलिइ न्हू-जागृति

१११० कछलाथ्व १०, ये-

अनया ओम् बाहाःत्वाःया मञ्जुश्रीनक महा-
 विहारया विश्वकर्मा द्यःया छें लह्वनेगुली उबत बिहारया
 संघ न्हूगु जागृतिकथं सोचय याःगु दु । आःतकय बोद्ध-
 तसे महायानकथं हनावैच्चांपि द्यःपिनि देगःत हिन्दूपरम्प-
 राया पै गोडा शैलीकथं दयेकावयाच्चंगुली आवंलि बोद्ध-
 तसेहर्पि द्यःपिंगु देगः चीमाः शैलि दयेकेगु बुद्धधर्मनिकूल
 जुइ भनं उगु विश्वकर्मा द्यःछे चीमाः लसिवयेक ढोम व
 गजूतया: दयेकेगु द्वःछिउगु दु । □

भितुना

नेपालसम्बत् ११११ क्यंगुया लसताय नेपालय न्हूकथंया धार्मिक प्रजातन्त्र द्वलना:
 नेपाःमितय दथुइ थवंथवय शान्ति कायम जुइमा
 धकाः भितुना द्यछाना ।

-आनन्दभूमि परिवार

सम्पादकलाई चिठ्ठी

श्रीमान् सम्पादकज्यू,

धार्मिक कार्यक्रममा भेदभाव नहोस्

महोदय,

रेडियो नेपाल र नेपाल टी. भी. बाट हप्तामा १ पटक २० मिनेटको धार्मिक कार्यक्रम प्रसार भइरहेको कुराले हामी बौद्धहरू साहै हरित छौं, साथै रेडियो नेपाल र नेपाल टी. भी. को यस कार्यक्रमलाई हार्दिक स्वागत गर्दछौं ।

तर कुरा के भने रेडियो नेपालमा धार्मिक कार्यक्रममा हिन्दूधर्मको बीचमा बौद्धधर्मको कार्यक्रम दिई पुनः हिन्दूधर्मके कार्यक्रम दिने हुँदा सो कार्यक्रमको रूपरेखा अनुसार बुद्धधर्मलाई हिन्दूधर्म अन्तर्गत देखाउन खोजिएको जस्तो हामी बौद्धहरूले महसूस गरेका छौं ।

तसर्थ हाम्रो विचार अनुसार बुद्धधर्मको कार्यक्रम दिँदा नेपाल टी. भी. ले ऊँ अलगा बुद्धधर्मको कार्यक्रम प्रसार गर्नुपर्ने हाम्रो भनाइ छ । साथै धार्मिक कार्यक्रममा हिन्दूधर्मको प्रसार चाहिँ संघर्ष गर्नु र बुद्धधर्मको प्रसार हप्तामा १ दिन गरिनु बुद्धधर्म र बौद्धहरूमाथिको अन्याय हो ।

अतः हाम्रो यस निवेदन माथि विचार गरी रेडियो नेपालले व्यवस्था मिलाउला भन्ने हामी आशा लिएका छौं ।

बौद्ध युवा संघ
बूद्ध विहार
धरान-८

समवेदना

पूज्य आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको असामयिक देहावसान भएको मा वहाँलाई निर्वाच प्राप्तिको कामनाका साथै शोकसन्तप्त सकल बौद्धहरूमा
हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछौं ।

१. पद्मचंत्य विहार २. ज्ञानमालासंघ ३. विशाखा बौद्ध महिलासंघ, धर्मोदयसभा शाखा
बुटवल, रुपन्देही ।

मुद्रकः— शोभाभगवती प्रिन्टिङ प्रेस, ढल्को, क्षेत्रपाटी, ये । फोन नं. २-१२५६।